

У прамтаварны магазін № 28 у Мінску зайшлі Павел Іванавіч Зігнэў з жонкай Югенай Якаўлеўнай. Не спяшаючыся, яны агледзелі паліцы, на якіх ляжаць штабелі розных матэрыялаў. Тут і сукны, і драпы на зімовыя і дэмісезонныя паліто, шаўкі, крошаржэт, трыко, танныя матэрыялы — штапель, паркаль, майя.

— Цяпер у модзе паркаль і штапель. — гаворыць мужу Югена Якаўлеўна. — У Маскве, напрыклад, арганізуюцца паркалёвыя балі...

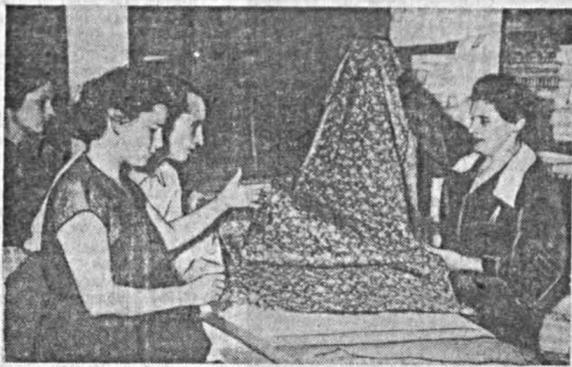
— Возьмем паркаль, — падажджае Павел Іванавіч і, звяртаючыся да прадаўшчыцы, просіць: — Пакажыце нам, што ёсць на сукенку.

— Вось гэта... Прадаўшчыца Н. Таболіч кладзе на прылавок розныя ўзоры паркалю. Тут і блакітны, і ружовы, і сіні ў клетачку.

— Вось, вам падыдзе... Таболіч прапануе цудоўна размаляваны танны паркаль. Югена Якаўлеўна прасіць выказаць на сукенку.

Магазін № 28 — адзін з лепшых у горадзе. Тут заўсёды можна выбраць прыгожы матэрыял, параціцца з прадаўцамі. З кожным днём багацейшым становіцца жыццё савецкіх людзей. Прыгожае і зручнае адзенне — свядчанне спіласці і культуры. Вось чаму прадаўцы прамтаварнага магазіна надаюць вялікае значэнне абслугоўванню наведвальнікаў, турбуюцца, каб на паліцах заўсёды былі багатыя выбар розных матэрыялаў. Аб добрай рабоце магазіна сведчыць і тое, што ён кожны месяц перавыконвае план па продажы тавараў.

На здымку: Павел і Югена Зігнэвы выбіраюць матэрыял. Фото І. Салавейчыка.

На здымку: Павел і Югена Зігнэвы выбіраюць матэрыял. Фото І. Салавейчыка.

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕНнікаў БССР

№ 57 (1176) Серада, 17 ліпеня 1957 года Цана 40 кап.

Людзі высокай мэты

Аляксей ЗАРЬЦКІ

радку ніякага. А дзесьці калгас атрымаў пяць з паловаю мільёнаў рублёў даходу. Вось пазнаёжым туды, пазнаёжымся з калгасам, пачынае ўсё сама.

Мы выходзім на галак. Вакол шумяць трапяткім лісцем маладыя прысяды.

— Добра ў вас, — кажу я, — азелінілі вы свой Кіраўск як след.

— Гэта ўсё нашых рук справа, — усміхаецца Сяргей Дамітравіч Самышкін. — Райком тут праявіў ініцыятыву, я сам дзесьці пасадзіў тут 23 яліны і пяць груш. І іншыя не захачелі ад мяне аставацца.

Мне ўспомніўся раённы цэнтр Акцябрскі, у якім я быў перад прыездам у Кіраўск. У цэнтры яго раскінуцца прыгожы стары парк, у якім высыпае стагадовае ліпы і клёны, атужыныя густым зараснікам бэзу, дзе пяюць салаўі. Але гэты парк добры толькі на першы погляд. Каб калі прыгледзіцца, дык бачым, што дрэвы ў гэтым парку анадта стараыя, у многіх з іх ужо вяршыні сохнуць, а новых пасадкаў у парку няма і там-сям ужо чарнеюць пні сохлых і сечаных дрэў-волату.

— Чаму-ж вы не садзіце ў сваім парку новых дрэў? — спытаў я першага сакратара Акцябрскага райкома партыі Аляксандра Майсеевіча Жановіча.

— Разумею, вы думаеце перанесці парк за рэчку Нератоўку, да стадыёна. Але была ў тым, што не маю штатных адзінак для абслугоўвання парку.

А я думаю, што не «штатныя адзіны» тут трэба, а любоў да гэтага справы і разуменне яе важнасці. Вось кіраўцы таксама не маюць штатных адзінак, але пасадзілі новы парк. Дык чаму-ж у Акцябрскім не могуць захаваць стары? Чаму-б не звярнуцца да масовых камсамольцаў. З іх ахвотай яны-б пайшлі ўпрыгожваць свой пасёлак.

Калі толькі трэба кінуцца, прыклад пакажыце. Хай не крэдывацца на мяне акіябрцы за гэтую маленькую крытыку, а заўважце, многа ў іх ёсць і добрага. Вельмі спадабаўся мне прыклад акіябрскай раённай газеты «Чырвоны Акцябр», якая рэгулярна пад агульным загалоўкам «Гэта было ў нашым раёне» друкуе ўспаміны ўдзельнікаў Кастрычніцкай рэвалюцыі, партызан часоў вайны з кайзераўскімі акупантамі, беларускімі, а таксама ўспаміны партызан, якія змагаліся супраць гітлераўскай захопнікаў. Я расказваю пра гэта Самышкіну.

— Кашто ў вас пачынае, — кажа Сяргей Дамітравіч і робіць запіс у сваім блокноте.

Цэнтр калгаса імя Будзёнага — вёска з прыгожай назвай Баравіца — стаіць абодва шмат Баравіцкіх — Магілёў. Гэта звычайная беларуская вёска. Шама з паніжэннем прысядамі. На небакрай там-сям сінеюць невялічкія лясы — рэшткі некалі магутнага бору, ад якога, вядзь, і пайшла назва Баравіца. Зямля тут бллага — паскі ды палоз, добрай рэчкі таксама паблізья няма. Першае ўражанне такое, што гаспадарка тут вельмі цяжка. Ваўні і невялікая хата, дзе знаходзіцца праўленне калгаса. Знаёмлюся з Ігнатам Зіноўевічам Іозам. Яму на выгляд гадоў пяцьдзесят, роўна вышэй сярэдняга, плячысты, твар адкрыты, з правільнымі рысамі, вочы глыбока схаваны пад бровамі, але паліскаваць яны вельмі, па-маладому ярка. На старшынню новых добрых касцюм, галштук, кашуля, гэта мяне спадабаўся. Вось-жа яшчэ ў нас некаторыя «знаўцы партыі», якія лічыць, што калі ты едзеш у калгас, дык трэба апранацца як ма горш, галштук і кашуля, брані, жога, не называць ні ў якім разе, бо, маўляў, скопа паглядзіць будучы. І гаварыць там трэба, на думку гэтых «знаўцаў», папрымітнаўей, абавязкова ўстаўляючы час-ад-часу слоўцы моцнай лаянкі, каб адсталыя высокуты цабе сваім палічлі. Не варта і казаць,

якіх-лі адзінак ад жыцця гэтыя самыя «знаўцы». Трэба ў такіх выпадках заўсёды паміць цудоўную рускую прымаўку: «По оджке встречают, а по уму провожают».

Недалёка ад праўлення стаіць і новы дом старшын. Увечары я з Ігнатам Зіноўевічам сядзеў у яго кабінце, мы слухалі радыё, гулялі ў шахматы, і ён па маёй просьбе пачаў расказваць пра сваё жыццё, пра свае справы. Шкавава біяграфія гэтага чалавека.

Нарадзіўся Ігнат Зіноўевіч у мястэчку Клічаве ў сям'і селяніна-бедняка. Дзесяцігадовым хлапчуком пайшоў працаваць на клічавую гуту, якая належала прамысловцу Грынуаўзу. Быў ён падобнікам у майстра, працаваў па дванаццаць гадзін у дзень, зарабляў па 75 капеек за тыдзень. У канцы 1916 года гута з прычыны набліжэння нямецкіх войск перасталася працаваць, і маленькі Ігнат мусіў ісці ў батрак. Батрачы ён аж да 1920 года, пакуль быў у яго не атрымаў нарэшце зямлі. У 1923 годзе Ігнат едзе на гуту ў Вілава, што каля мястэчка Свіслач, дзе працаваў ўжо рабочым яго старэйшы брат і сястра. Працаваў ён там адшывальшчыкам, павярталшчыкам, баначнікам, памочнікам майстра, майстрам і, нарэшце, начальнікам пяха. У 1929 годзе ўступіў у партыю.

У 1930 годзе скончыў без атрымаў ад вытворчасці школу рабочай моладзі і паступіў у Магілёўскі палітасветны інстытут, які і скончыў у 1933 годзе. Па загаду партыі Іозх ідзе на чыя ўчасткі, дзе ён найбольш патрабні. Ён працуе загадчыкам аддзела народнай асветы ў Любін, пасля старшынёй калгаса, дырэктарам Танешыцкай МТС на Чырвонаслабодчыне. Агульнае яго пераважэнне на педагогічную работу — дырэктарам сярэдняй школы. Працуе чыю ў школе, Іозх вучыцца далей і ў 1939 годзе заканчвае гістарычны факультэт Мінскага педагогічнага інстытута імя Максіма Горкага.

У час Айчынай вайны Іозх застаецца ў тылу ворага ўпаўнаважаным ЦК КП(б)Б па раённаму партызанскаму барацьбы. 6 ліпеня 1941 года партызанскі атрад Іозха колькасцю ў 25 чалавек прыняў першы бой у дэсе каля Клічавы. Вой закончыўся перамогай партызан. У жніўні 1941 года гэты атрад залічыў каля 250 байцоў, а ў сэрцы другім годзе ўжо тысячы савецкіх людзей змагаліся супраць гітлераўцаў пад камандаваннем Ігната Іозха. Аб баявых дзеяннях атрада Іозха не расказваў у кароткім варыяце, тут патрэбна добрая кніга, якая, спадзяюся, будзе напісана. Скажу толькі, што не адна тысяча акупантаў была знішчана іозхавымі. Гітлераўцы абяцалі вялікую грашовую ўзнагароду таму, хто даставіць ім жывым або мёртвым «бандыта Іозха», спрабаваў праз сваіх наймітаў атрыць яго, але беспаспяхова. Скончыў Ігнат Зіноўевіч вайну ў званні палкоўніка кавалера ордэна Кутузава другой ступені. Двойчы паранены, тройчы кантужаны, ён як інвалід Айчынай вайны і пенсіянер меў поўнае права пайсці на заслужаны адпачынак, але неспакоенае сэрца камуніста не дазволіла яму гэта зрабіць. Ён працуе дырэктарам аўтактарнага тэхнікума, старшынёй Баравіцкага райвыканкома, і воль ўжо каля двух год — старшынёй калгаса імя Будзёнага.

Некалі, да вайны, гэта быў зусім не бліжэй калгас, але гітлераўскія акупанты ўшчэнт зруйнавалі яго, і ў пасляваенныя часы парадкаў у ім ніяк не мог наладзіцца. Бяскона мяняліся старшынёй. Ды сэрца іх не знайшліся спраўнага арганізатара, які-б узяў усе думу ў калгасную справу, якому-б была па сіле гэтага праца. Старшынёй мяняліся, а справы не мяняліся.

Становіцца калгаса пагаршалася з кожным годам. Палата прапоўная дышчыліна, падала зашкаўленасць калгаснікаў за грамадскай гаспадаркі. Яны пачалі займацца алкаголізмам. З'явілася багата і гэтак званых цягунёў, якія расцягвалі калгаснае добра. Зніжалася брандзянасць, змяншалася надой і вага прадукцыі. Нарэшце гэты калгас заняў апошняе месца ў раёне. Горш за ўсё было з настроем людзей, бо заняпаў грамадскай гаспадаркі суправаджаўся ростам дробнабуржуазнага імкненняў. Божны жыў, як мог. Азія гадзілаў на бабурскім рынку, другі працаваў у леспрамагасе, а трэці проста гуляў самагонку. Мінімум працадзён выпрацоўваўся большасцю толькі для таго, каб захаваць за сабою званне калгасніка і значны прысядлібы ўчастак у 60 сотак.

З'яўленне Ігната Іозха ў першыя дні не ўнесла якіх-небудзь змен у настроі калгаснікаў. Яны прывыклі да таго, што праз некалькі месяцаў змяняецца старшынёй, і не звярнулі на гэта ўвагі. Праца, Іозха яны ведалі як выдатнага партызанскага камандзіра. Але адна справа выдзяляла, а другая справа калгасам кіравалі. І калі Іозх пачаў гаварыць пра хуткі ўздым гаспадаркі, пра тое, што праз год калгас павінен стаць на ногі і павіна павялічыцца вылада на працядзень, дык большасць калгаснікаў слухала яго абязява, а многія проста ў вочы казалі:

— Чулі мы гэта ўжо, колькі разоў чулі.

А ў адной вёсцы, населенай страварамі, пачаў Іозх і такія словы:

— Ведаю, што ты герой, слава і часціца табе за гэта. Але слухашка цябе не будзе, бо надта ўжо многа старшынёў тут мяняецца, адзін болей за другога абпае, а толку няма. Сур'ёзна гаворым табе, Ігнат Зіноўевіч, бо мы, стравары, народ самастойны і нават самому ампірату Петру Вялікаму, які старыя людзі расказваюць, не падначаліліся. Ты, Ігнат Зіноўевіч, займайся сваімі справамі, а мы будзем рабіць сваю.

«Рабіць сваю справу» — гэта значыла займацца чым хочаш — і ганьдзем, і адходніцтвам, і самагонкай, толькі не працай на калгасных палках.

Сваю справу ў калгасе Іозх пачаў з рэарганізацыі сістэмы кіраўніцтва. Рапашы перайсці на комплексныя бригады. У выніку гэтага адпала неабходнасць у пасляваеннага жыццяў арганізацыі фарм, фуражыраў і г. д. Усяго таім чынам скараціў у калгасе каля 60 штатных адзінак. Адначасова праўленне наладзіла строгі кантроль за доглядам жывёлы і падлікам калгаснай прадукцыі. Вядома, гэта не спадабалася цягунам, але затое колькасць прадукцыі пачала расці хутка.

У калгасе пачалі сеець лён. Павялічылі плошчу пасеваў бульбы. Па-сур'ёзнаму ўзяліся за збожжавыя і кармавыя культуры, за салодкі лубін, канюшніку, кукурузу. У Латвіі ўзялося набыць 200 кароў бурай латвійскай пароды і быка-вытворніка Амоса, які важыць звыш 1200 кілограмаў. Калгас радыфікаваў. Хутка ў напружанай працы мінуў год. Незапамятальна змяніўся калгас. Даходы яго выраслі амаль у шэсць разоў і склалі ўжо ў 1956 годзе пяць мільёнаў 645 тысяч рублёў. У шмат разоў узрасла і вага прадукцыі, замест капеек і грамаў калгаснікі пачалі атрымліваць на працядзень рублі і кілограмы. Божны ўбачыў уласнымі вачыма, што самы адсталы калгас можа ўзяцца за вельмі кароткі час. Трэба толькі мець жаланенне і добрае кіраўніцтва. Ураджайнасць за год павялічылася ў два разы, надой малака — у два з паловаю разы. Нават самыя зазятныя малаверы і тыя вышываны былі атмівочна ад сваіх прапраганяў. Вось у вёсцы Негаўля каваль Емільян Мясешкін сярэдняў, у 1955 годзе, што калгас не хутка павялічыць свае даходы.

(Заканчэнне на 4-й стар.)

Новае ў вёсцы

Сяляне вёскі Круціца Мінскага раёна далі сваю калгасу назву «Новы быт». Тым, каму давялося пачынаць у сельгасарцелі, пагаджаюцца, што назва удалая — ёй адпавядае жыццё сельскіх працоўнікаў. У кожным доме — багацце і дастатак.

— Працуюць многа і старанна, — гаворыць радыё калгаснік Юліян Доўнар.

Гэта праўда. Члены сельгасарцелі не шкадуць сіл. І калгас, які зусім нядаўна быў у ліку сярэдніх, стаў перадавым у рэспубліцы. Цяпер на яго рахунку ў банку — больш мільёна рублёў. Калгаснікі правялі ў дамы электрычнасць і радыё, купілі сем аўтамабіляў.

Многа хлеба і гародніны атрымалі яны на працядзень. За грошы, якія выдзелены на прададні калгаснікам, яны набылі вясельне-дзіцячыя машыны, матацыклы, радыё-прыёмнікі. Юліян Доўнар толькі грашма

атрымаў каля сямі тысяч рублёў. Іх хатліва не толькі на набыццё вопраткі і рэчэй хатняга ўжытку. Парушыцца з жонкай Янінай Антоўнай, Юліян вырашыў купіць тэлевізар.

У хуткім часе зрабілі пакупку. Майстар Мінскага тэлевізійнага атдзела ўстанавіў антыну, зрабіў настройку тэлевізара. Глядзец першую перадачу сабраўся не адна сям'я Юліяна Іосіфавіча, але і суседзі. Некаторыя з іх прышлілі паглядзець, як адбываецца прыём, каб потым магчыма, ўзяць прыклад з Доўнара.

Тэлевізар трымаў ўздохадзюць у калгасным быт. Толькі за апошні час калгаснікі Мінскага вобласці набылі больш 50 тэлевізараў.

На здымку: сям'я калгасніка Ю. Доўнара глядзіць тэлевізійную перадачу. Фото Уа. Крука.

На самадзейнай сцэне

Задога да пачатку веча ў клубе Гродзенскага культасветвучылішча сабралася многа студэнтаў і выкладчыкаў. Ва ўсіх прыятыя настроі: самадзейны драматычны калектыв падрыхтаваў вялікі і цікавы спектакль — «Юнацтва бацькоў» Б. Гарбатава.

Песа расказвае аб мужнасці і гераізме камсамольцаў у гады грамадзянскай вайны, аб тым, як ствараўся камсамол і як змагаўся моладзь за маладую Савецкую рэспубліку.

Цэнтральную ролю мужнаго камсамолі Наталі Логінавай выконвае вучанка Жанна Данілевіч. Самадзейная артыстка стварае вобраз смелай дзяўчынкі, якая аддала жыццё за светлую будучыню Радзімы.

Усе сцены праведзены ён шчыра, з пачуццём. Асабліва ўдалася сцэна ў турме.

У ролі ўрача Логінава выступіў Віктар Прывалаў. Ён валадзе добрымі сцэнічнымі дэкарацыямі і напяхова справіўся з ролю.

Ролю камуніста Рабінава ў асноўным добра выканаў М. Буслоў.

Вобраз камсамольца Антона — адзін з асноўных у спектаклі. У выкананні В. Маскоўскага Антон атрымаў мужным, стойкім патрыятам, верным сынам камсамола.

Незьяга не адначыць ігру вучаніцы Тамары Шкор у ролі палётка Яфімчыца. Добра выканалі свае ролі А. Грасюк (мадам Абломов), Л. Дамітравіч (Маруся), Л. Войцель (Даша) і іншыя.

Добрае ўражанне пакідае афармленне спектакля, выкананае Н. Венедзіктавым і І. Шавелью.

Спектакль «Юнацтва бацькоў» — вялікая ўдача самадзейнага калектыву. На здымку: сцэна са спектакля.

У прэзідыуме Саюза пісьменнікаў Беларусі

12 ліпеня адбылося чарговае пасяджэнне прэзідыума Саюза пісьменнікаў Беларусі. Было разгледжана пытанне аб падрыхтоўцы да 75-годдзя з дня нараджэння Якуба Коласа. Створана камісія, якой даручана распрацаваць падрабязны план мерапрыемстваў па правядзенню юбілея.

Празідыум абмеркаваў вынікі тыдня украінскай літаратуры ў нашай рэспубліцы. Адзначана, што гэтае мерапрыемства з'явілася новай формай умяшчання дружбы і пашыраваня сувязей паміж літаратурамі братніх савецкіх рэспублік. Вырашана вынесці падляку кіраўнікам партыйных арганізацый абласцей Беларусі, якія зрабілі многа для таго, каб украінскія паэты і пісьменнікі добра знаёміліся з жыццём працоўных рэспублікі, і арганізаваць рад цікавых сустрэч у калгасах, раённых і абласных цэнтрах.

На прэзідыуме разгледжаны тэматычны план Беларускага вядучага на 1958 год. А. Валюгіна, П. Васілеўскі, У. Луцвіч, І. Жыдовіч, М. Лужанін, І. Мележ, Ус. Краўчанка зрабілі рая каштоўных заўваг па плану, раялі пашырыць яго за лік новых артыянальных твораў беларускіх пісьменнікаў. М. Балацкіні прапанавалі ўключыць у план выдывацтва аднатомнікі паэты і пісьменнікаў А. Зарыцкага, К. Кірэніч, В. Віткі, А. Валевіча, А. Валюгіна, А. Кулакоўскага, І. Грамовіча і іншых. Апрача таго, прапанавана ўключыць у план выдывацтва зборнікі твораў Т. Кляшторнага, В. Маракана, С. Дарожнага, Ю. Явінонага, драматурга У. Станіўскага, крытыка Я. Бранштыйна.

Празідыум прыняў у члены Саюза пісьменнікаў Еўдакію Лось і Нічпару Чарнышэвіча.

Літаратурны вечар Тураўскага раёна павялічыла правяла літаратурны вечар, прысвечаны 75-годдзю з дня нараджэння народнага паэта Беларусі Я. Купалы.

З дакладам аб жыцці і творчасці паэта выступіла выкладчыца беларускай літаратуры А. Міхайлава. Пасля даклада былі прачытаны вершы паэта.

Бібліятэка рыхтуе літаратурны вечар, прысвечаны жыццю і творчасці Героя Савецкага Саюза, лаўрэата Ленінскай прэміі Мусы Джаліла, а таксама вечар «Вялікі Кастрычнік у мастацкай літаратуры» з успамінамі ўдзельнікаў Кастрычніцкай рэвалюцыі, якія жывуць на тэрыторыі Тураўскага раёна.

Е. АЛЬБЕРСОН.

Па закліку партыі

РЭПАРТАЖ

Летам мінулага года студэнт другога курса Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта імя В. І. Леніна Леанід Ваханін разам са сваімі аднакурснікамі паехаў у Куганайскую вобласць дапамагаць ва ўборцы багатага ўраджаю. Каля месяца працаваў ён у саўгасе. А калі вярнуўся назад — многа і ўдзяляваў расказаваць пра багаты, раздольны край, які быў абуджаны ўпартай працай савецкіх людзей.

Багаты ўраджай іспе на цалінных землях і селята. На сотні кілометраў шуміць залатое мора. З далёкай Акмолінскай вобласці ў Беларусь прыйшла вестка: цалініцы просіць дапамагчы ва ўборцы хлеба. Як і летась, Леанід Ваханін увайшоў у пакой камітэта камсамола, сказаў цвёрда і рашуча:

— Пасуду! Ды ці ён адзін адгукнуўся на запрашэнне працоўнай сельскай гаспадаркі! У першыя дні каля 300 юнакоў і дзяўчат — студэнтаў універсітэта вырашылі правесці свае канікулы на цалінных землях. Не менш аказалася жадаючых сярод студэнтаў інстытутаў народнай гаспадаркі, медыцынскага, розных тэхнікумаў і станіц. Адбіралі лепшых, якія не бацца цяжкасцей, дысцыплінаваных юнакоў і дзяўчат.

Разам вырашылі ехаць на ўборку цалінавага ўраджаю аднакурснікі інстытута народнай гаспадаркі, выдатнікі вучобы Уладзімір Вялікі, Валандіна Паштарова, Васіль Рывь, Анатоль Перавознікаў і многія іншыя. Для іх гэта паездка — не толькі дапамога працоўным Акмоліншчыны. У надзвычайным ім самім прыяздзецца працаваць у народнай гаспадарцы рэспублікі. Таму папер яны з ахвотай бяруцца за справу.

Едуць на ўборку ўраджаю і студэнты педагогічнага інстытута. Гэтымі днямі з Мінска ў Акмолінскую вобласць накіраваўся першы эшалон з моладзю. Праводзіць юнакоў і дзяўчат прышлі рабочыя, служачыя, таварышы на вучобе. Стала цесна на вузкіх стаячых пероне. Каля вагонаў узнікаюць кароткія, усхваляваныя размовы. Праводзіць Леанід Ваханін прыйшлі яго сабры Рыгор і Віктар. Яны не едуць на цаліну — у аднаго не дазваляе стан здарова, другі будзе дапамагаць калгаснікам на сваёй радзіме, на Гомельшчыне. Але дзё будучага ўраджаю хваляе ўсіх траіх. Юнакі па-гаспадарску ацэняюць важнасць асваення цалінных зямель, якія набылі велізарнае значэнне ў эканоміцы нашай краіны.

— А былі і такія неадзіны людзі, якія выступалі супраць асваення цаліны! — з запалам гаворыць Леанід.

— Што-ж, — заўважае Віктар, — гэта могуць сярэдняжэць толькі тыя, хто аларваўся ад жыцця.

— Аб гэтым гаворыць і пастанова чар-

вёскага Пленума ЦК КПСС... Ты, Леанід, пішы, як там будзе, які ўраджай...

— Абавязкова пішы! Важнае накіроўваецца ў вагон. Разам з рукавак яму падаюць вязку кніг. Нета, жартурчы, кіну!

— На хата едзе... з кнігамі... А парасон ад сонца ўзяў? Але юнака пераблі!

— Правільна робіць! — Мы ў мінулым годзе ехалі, а кнігі не ўзялі...

— Што ўзяў? Купала ёсць? А Колас? Ваханін любіць творы беларускіх пісьменнікаў. Ён рэгулярна сочыць за новымі мастацкай літаратура. Нагадаецца на тое, што часу на ўборцы ўраджаю бывае звычайна мала, юнакі і дзяўчаты не толькі чытаюць кнігі сваіх любімых пісьменнікаў, але і арганізуюць канцэрты мастацкай самадзейнасці. З гэтай мэтай і ўзяў Ваханін вершы Я. Купалы, апавяданні Я. Брыля, зборнік апаэтычных п'ес.

Камсамолу Н. Бясіну прыйшла праводзіць уся сям'я. Маці Вера Нікіцічна, бацька Уладзімір Уладзіміравіч і сястра Вера Нікіцічна не зусім задаволены, што дачка ад'язжа, але і не папракае яе. А што дачкачыца Уладзіміра Уладзіміравіча, дык ён рашэнне дачкі ўхваляе.

— Мне не раз прыходзілася ехаць па закліку партыі, — тут-жа на пероне рас-

казвае ён моладзі: — У івашчэ звычайным годзе па пытаннях калектывізацыі, булавалі Белар., аўтамабільныя заво...

— А цяпер? — спытаўся нехта. — Пенсіянер. — адказвае ён. — Але я працую... Уладзімір Уладзіміравіч гаворыць аб вялікім працоўным уздыме, аб новабудунай рэспубліцы, аб працоўных сельскай гаспадаркі, якія ўзялі на себе абавязальнасць дагнаць у бліжэйшыя гады 3111 па вытворчасці малака і мяса на душу на сельшчытца. Потым зноў ўстаўляе размова аб цалінных землях і развіваючыся з дачкой, сказаў ён: — Працуй добра, Ніна, каб нам сорамна не было... Такія размовы можна было чуць каля кожнага вагона. А эшалон не маленькі — 1 800 юнакоў і дзяўчат ад'язжалі ў дарогу. Яны нават паспелі зрабіць на вагонах надпісы. На адным — плакат «Хлеб цаліны — магутнасць і гордасць краіны». На другім — «Нае клічучы прасторы багатай цалінай зямлі! А воль і іншы надпісы: «Барысаў», «Смалыцічы», «Слуцк». Гэта на ўборку ўраджаю е

Рыхтаваць кадры прыкладнога мастацтва

У друку не раз узнімалася пытанне аб паліпашэнні прадпрыемстваў мастацкай прамысловасці рэспублікі сваёй прадукцыі. Аднак па-ранейшаму іх вырабы не задавальняюць патрабаванні спажываўца.

Рэч павінна быць прыгожа, проста і даступна для масавага пакупніка. Фарфоравая статуэтка або драўляны куварак, чайны сервіз або вышытая крэмжам сарочка — любы твор прыкладнога мастацтва павінен утрымліваць быт, заахвочваць штодзённую патрэбу чалавека. Але гэта яшчэ не ўсё. Крытэрыі ацэнкі прыкладнога мастацтва — яго сучаснасць. Таму наданне патрабавання да прыкладнога мастацтва — адныны стэль часу ў спалучэнні з захаваннем лепшых нацыянальных традыцый.

Каб вырашыць гэта, патрэбны кадры. Кіраўніцтва мастацкай прамысловасці аб'ядноўвае 22 арцелі, у якіх працуе 4 500 чалавек. Адна з прычын, што перашкаджае далейшаму паліпашэнню выпуску вырабаў, — недастаткова падрыхтоўка новых высокакваліфікаваных майстроў прыкладнога мастацтва.

Хоць пытанне падрыхтоўкі спецыялістаў мае галоўнае значэнне, але гэта яшчэ не ўсё, што патраба для карэняга паліпашэння выпуску прадукцыі. Тут трэба ўказаць на недахоп у сістэме планавання. Плануючыя органы пры складанні вытворчых планаў часта абыходзяць пытанні асартыменту, а галоўнае — мастацкай якасці прадукцыі.

Сістэма нарміравання тарыфных ставак і заробатнай платы, якая існуе цяпер, не стварае ў спецыялістаў зацікаўленасці ў пастаянным удасканаленні майстэрства. Вядома, напрыклад, што ручная вышыўка крэмжам — нацыянальная, беларуская.

Аднак праца майстроў ручной вышыўкі аплочваецца па IV разраду, а машынай — па VI. Гэта не стымуе развіцця народнай ручнай вышыўкі. Больш правільна было б прымяніць да ручной вышыўкі VII разрады, а да машынай — V.

У арцеліх мастацкай прамысловасці трэба выдзяліць невялікія групы найбольш таленавітых майстроў па вышыўцы, роспісу, вырабу цацак і г. д., устанавіўшы для іх індывідуальныя вытворчыя заданні па стварэнню арыгінальных мастацкіх вырабаў і вырабаў масавай прадукцыі добрай якасці. У арцеліх трэба ўвесці пасадзі мастацкіх кіраўнікоў.

Яшчэ мала ў нас займаюцца выяўленнем народных умельцаў — сапраўдных майстроў сваёй справы. Трэба гэтых умельцаў, якія працуюць па адным у розных раёнах рэспублікі, смялей прыцягваць да работы. Ім трэба ўстанавіць пазарасадную аплата, стварыўшы ўсе ўмовы для работы. Няма сумнення, што тады мы атрымаем новыя ўзоры ўнікальных і самабытных вырабаў.

Каб паліпашыць якасць асартыменту мастацкіх прамыслаў, неабходна весці ўзаемны абмен вопытам, шырокі практыкаваць выезды ў іншыя цэнтры краіны, дзе асабліва развіты той ці іншы від мастацкіх прамыслаў.

Кіраўніцтва прамыслаў і яшчэ недастаткова займаецца пытанні павышэння дэяволь кваліфікацыі работнікаў. Неабходна шырокі разгарнуць падрыхтоўку майстроў праз спецыяльныя прафтехшколы, курсы павышэння кваліфікацыі, семінары, звычайнае навучанне і г. д.

Асноўны прадпрыемствы ў рэспубліцы па выпуску прадметаў мастацкай прамысловасці шырокага спажывання — Мінскі фарфор-фаянсавы завод, шклозаводы «Нёман» і імя Дзержынскага, а таксама Віцебскі дзьявоны камбінат, Мінскі фарфор-фаянсавы завод і яшчэ мала выпускае таматчыны і жанравыя скульптуры, недастаткова ўкараняе ў вытворчасць новыя формы і рысункі з мясцовымі нацыянальнымі матывамі. Гэта-ж паглядзецца на гатуковых шклозаводах.

Віцебскі дзьявоны камбінат цяпер вы-

прапоўвае тры віды дываноў: набіўныя, стужачныя і жанравыя, прычым выпуск вышэйшага гатунку складае нязначную колькасць. Дываны маюць каля 30 малюнкаў, падрыхтаваных мастакамі камбіната. Аднак мастакі ў сваіх кампазіцыйных ацэнах недастаткова скарыстоўваюць рознастайнасць малюнкаў і каларыяны спалучэнні народнага арнаменту.

Вялікі стымул для паліпашэння якасці прадукцыі — індывідуальныя заданні. Таму неабходна вызначыць майстрам-шклодувам на гатуковым заводзе «Нёман» індывідуальныя заданні на ўнікальныя вырабы з каларовага шкла і крышталю для музеяў краіны і на спецыяльных заказах міністэрстваў і ведамстваў.

Слушныя скаргі на дрэннае і перагуднае забеспячэнне прадпрыемстваў сыравінай і абсталяваннем. Віцебскі дывано-вы камбінат не мае добрых фарбавальнікаў, завод «Нёман» — таксама, арцелі Беларускага адукацыйнага патрэбу ў тэатрах высокай якасці «эжотра», нітках, у патрабнай гаме колераў згодна спецыфічнасці і г. д.

Для забеспячэння ў рэспубліцы выпуску добраахвотнай прадукцыі варта было б пры Соўзнавае арганізаваць мастацкі савет з высокакваліфікаваных спецыялістаў па прыкладному мастацтву, прадстаўнікоў прадпрыемстваў мастацкай прамысловасці і гандлёвых арганізацый для зацвярджэння ўзору прадукцыі (дываны, шпалеры, шкло, фаянс, дрэва, вышыўка, ткацтва, скабанка, асвятляльная афартоўка, кераміка), устанавіць, што ні адзін новы выраб не можа быць укаранены ў масавую вытворчасць без зацвярджэння ўзору мастацкім саветам.

Важным сродкам павышэння якасці мастацкай прадукцыі і мабілізацыі спецыялістаў-прыкладнікоў па стварэнне новых арыгінальных форм і малюнкаў могуць з'явіцца рэспубліканскія конкурсы. Правядзена-ж і на конкурс на розныя прадукцыі выяўленчага мастацтва, на практычны конкурс на выраб ўзору прадмета, які мае не толькі дэкарацыйна-мастацкую вартасць, але і ўтылітарнае значэнне.

Час, нарэшце, вырашыць пытанне з падрыхтоўкі кадры майстроў прыкладнога мастацтва, патрэба ў якіх з кожным годам адукацыя ўсё мацней і мацней. На наш думку, можна адзначыць адзельнае аддзяленне пры Мінскім мастацкім вучылішчы.

Міністэрства культуры можа ажыццявіць шэраг мерапрыемстваў па паліпашэнні мастацкай прадукцыі. Да 40-й гадавіны Вялікага Кастрычніка трэба адкрыць вялікую рэспубліканскую выставку прыкладнога мастацтва. Лепшыя экспанаты гэтай выставкі павінны быць набыты для спецыяльнага аддзела прыкладнога мастацтва, які неабходна адкрыць пры Беларускай мастацкай музеі. Гэтым-жа мэтам мог-бы служыць выпуск кароткаметражнага фільма «Беларуская народная мастацкая творчасць».

Вялікі ўдзел у наладжванні выпуску прадметаў мастацкай прамысловасці і мастацкай прамысловасці павінен прыняць і Саюз мастакоў БССР. Пры гэтым павінна быць арганізавана секцыя прыкладнога мастацтва.

Таксама секцыя арганізацыйна аб'яднае кадры майстроў прыкладнога мастацтва, будзе садзейнічаць творчому росту сваіх членаў шляхам кансультацый, калектыўнага абмеркавання новых работ, арганізацыі тэматычных і індывідуальных выставак. Мастацкія прамыслы Беларусі маюць сваю гісторыю, свае традыцыі і свае асаблівасці. На жаль, мы яшчэ да гэтага часу не маем грунтоўнага даследавання аб беларускіх народных мастацкіх прамыслах. Слова за нашымі спецыялістамі і гісторыкамі беларускага народнага мастацтва.

І. ЭЛЕНТУХ.

Удзельнікі VI Сусветнага фестывалю

Вакальным актёр Беларускага народнага хору. Ён выступіў на ўрачыстым канцэртзе Беларускай ССР у Маскве ў час VI Сусветнага фестывалю моладзі і студэнтаў. Фото І. Салавейчыка.

Бабруйскія кантрасты

Раней было так. Толькі прыязджае ў Бабруйск новы чалавек, які ўпершыню ў жыцці бачыць гэты горад, а ўжо гаворыць старажыткам:

— Ведаю я Бабруйск, ведаю.

— Вы што, былі тут?

— Не, не быў, але чытаў. Чуў пра ваш горад.

— А што вы такое чулі, чым так вядома наш горад?

— Я-жа не чуў? Усім вядома — Бабруйскім крапясц.

Вось чым да развоўці быў «вядомы» Бабруйск — крапясцо, якая па волі царскай улады ператварылася ў страшэнную турму, дзе ў каменных казематах царым катаваў перадавых, прагрэсіўных людзей Расіі.

Гэтая крапясцо-турма была адзінай славуцістай старога Бабруйска. Гэта быў горад, дзе пазнаваа глуш. Невялікія саматужныя алейні, прадпрыемствы па вырабу цукерак, вучэльных ліхтароў, задкаў, — такія былі «прамысловыя» горады...

Непазнавальным стаў Бабруйск за гады савецкай улады. Далёка за межамі нашай рэспублікі ідзе слава аб прадукцыі, якая выпускаецца шматлікімі прадпрыемствамі горада.

Прыгожым стаў наш родны горад. Вялікі пасуде да яго пышны зялёны ўбор: алеі галіністых дрэў на вуліцах, гарадскі сад, шматлікія скверы, малоды парк, які ў хуткім часе стане любімым месцам адпачынку працоўных, калумбы, весты...

Багатым стала і культурнае жыццё горада. У Бабруйску — 32 школы — дзевяны і вучэчны, дэсатэхнікум, аўта-тэхнікум, музычная школа, школа мастацтваў сельскай гаспадаркі, педагагічнае вучылішча.

У горадзе — 117 бібліятэк пры прадпрыемствах, устаноўках, школах.

Радуіцца бабруйчане і таму, што сёння быў у іх арганізаваны калгасна-саўгасны тэатр.

Усё гэта добра. Але ёсць у Бабруйску і свае недахопы. Вось заходзім у выгірню № 1 Магілёўскага адміністрацыйна-прадпрадпрыемства і самую вялікую. Стаіць тут чалавек 10—12 пакунікоў. Песната. Няма дэкарацыя. Нельга пастанупіцца да прыльага, каб дэкарацыя, ці ёсць патрэбная кніга.

Памышканне магазіна невялікае, выгляд яго хмуры. Вокны маленькія, старомодныя, шпобы змураваныя. Сцежныя кінарыні дэкарацыя, падлога паламаная, столь неўпаломага колеру.

— Відаць, што да памышкання кінарыні даўно не дэкаравалі рука будаўніцтва, — гаворыць муляр Ісідор Дубніцкі, — а тут-жа прадаюцца кнігі. Разумеюцца — кнігі! Лепшыя саборы чалавека...

— А вы любіце кнігі?

— Так люблю і шмат чытаю. Нават свая бібліятэка ёсць у мяне. Праўда, пакуль што невялікая, але будзе павялічвацца.

Ісідор Іванавіч набіў сёння яшчэ некалькі кніг. Гэта «Бацькаўшчына» К. Чорнага, «Сын» Р. Мурашкі і «Святае Імя Аляксандра» М. Паслядовіча.

— Сорамна, — гаворыць П. Дубніцкі, — што ў такім вялікім, добраапарэдкаваным горадзе, як Бабруйск, няма ніводнай добрай кнігарні, куды ахвотна можна было б зайсці.

І гэта праўда. Попыт на літаратуру ў працоўных вялікі. Давоі сказаць, што ў 1956 годзе кнігарня прадавала 600 тысяч экзэмпляраў розных кніг. Намяно перапытанні і галова план. А за пяць месяцаў гэтага года прададзена літаратуры на суму 904 500 рублёў, замест плана ў 724 тысячы рублёў.

А чытаць любіць кнігу. Пры кінарыні паўтары тысячы пастаянных актыўных пакунікоў, і ў многіх з іх — свае ўласныя бібліятэкі. Сярод іх слесар Дайнека, урач Клібенскі, муляр Дубніцкі, настаўніца Шпіталёва, служачы Ісаев і многа іншых.

Адначасна, што сярод мюства іншых кніг за апошні час прададзена 125 экзэмпляраў трохтомніка К. Крапіва, 50 кніг рамана «Бацькаўшчына» К. Чорнага, 35 — рамана «Сын» Р. Мурашкі, а таксама зборнікі вершаў П. Броўкі, А. Куляшова і іншых.

Кнігагандлю ў Бабруйску не надаецца належнай увагі. Вядома, вельмі прыемна, што ў горадзе адкрыты добрыя магазіны: «Кветкі», «Падарункі», «Будзьтвары» і іншыя. Але чаму кнігі тут не ў панаше?

Пашыршы-жа амаль у два разы Бабруйскую цэнтральную кнігарню, можа, за кошт вялікага кніжнага складу пры магазіне. Патрэбны толькі ерды! А воеў у Міністэрстве культуры БССР чамусьці не сляпшаюцца, хоць размова аб капітальным рамоне магазіна ідзе даўно.

Нельга абыйсці і такое пытанне: у самым цэнтры Бабруйска працякае невялікая рэчка Бабруйка. З гадамі яна забрудзілася — у ёй сляпоюцца нечыстыя многі прадпрыемствы, а таксама занепаўнага камяніна. Ад Бабруйкі ідзе страшэнны смурод. А яе-ж можна было б ачысціць, прывесці ў парадак, берагі абсадыць дрэвамі, і з крыніцы бруду ператварыць рэчку ў месца культурнага адпачынку насельніцтва. Дарэчы, аб гэтым у час выбараў у масовыя Саветы выбаршчыкі наказвалі сваім дэпутатам.

Добры прыгожы наш горад. І становіцца ён з кожным годам яшчэ лепшым, яшчэ прыгажэйшым. Тым больш кудына, што мы сустракаемся ў ім з такімі рэзкімі кантрастамі.

А. КАГАН.

І сумна і нудна

ФЕЛЬЕТОН

Мінулагодні летні сезон у аршанскім гарадскім садзе імя Ленінскага комсамола быў вельмі нудны. Сад не парадзеў, не пасох. Наадварот, дрэвы разрасліся, падняліся ўгору яшчэ вышэй. Але культурныя запатрабаваныя людзей выраслі, вядома, непараўнальна больш, і адзін толькі шум дрэў іх аўсім не задавальняе. Не жаўна, што жыхары завадвалі скаргамі аддзелам п'ямаў рэдакцыі і ўстаноў. Ва ўстановах-жа, якім сад падпарадкаваецца, начальства, наогул вельмі ўважлівае да крытыкі знізу, вырашаюць дзейнічаць хутка, без мітусні, як гаворыцца, не адкладваючы справу на доўгі час. Пасля гэтага летняга сезона сад было даручана дырэктару гарадскага Дома культуры тав. Дуараву, апошняму намылілі шыю «за арганізацыйныя непадаўкі». А на дзейнае паставілі дабрыца самастойнай штатнай адзіны дырэктара гарадскага саду:

— Будзе дырэктар — будзе каго і за вышні паглядзець, калі скаргі зноў пачынаюцца.

У вышэйстацыя ўстаноў палачелі пісьмы: «Дайце дырэктара!» Надрываліся тэлефоны: «Дайце дырэктара!»

І дырэктара даў...

Гавораць, што ў фінансавых баях апошняга дзесяцігоддзя гэта была адна з самых значных перамог, атрыманых аршанскімі дзесяцімі культуры.

Дырэктарам прызначыў тав. Шыпуліна, чалавек, які, праўда, раней ніколі не працаваў у падобных установах, але вельмі самавітага, адзін вонкавы выгляд якога надзвычай пасуе культуры.

Перш-на-перш новы дырэктар узяўся за будову танцавальнай пляцоўкі. І пабудоваў. Аднак у маўнтальнае бетоннае збудаванне з драўлянымі парканам, над якім узвышаюцца моцныя металічныя краны — любя паглядзець! (А краны тыя на танцавальнай жаўцэ, спатрэбіцца на выпадку, калі ў Оршу прыедзе зварынец з усурыйскімі тыграмі, афрыканскімі ільвамі і іншымі заморскімі дрэвамі).

Праўда, гэтае фундаментальнае збудаванне прагледзена, як намасленую кілецу, амаль усё будзе заду.

І воеў людзі танцуюць. Танцуюць і... плачуць. Эксперыментальна ўстаноўлена, што на бетавай падлозе скруцаны падошвы прапранца за адзін вечар, а гумавыя — толькі пасля трох вечароў. Да таго-ж на пляцоўцы трэба ўвесць часе стаяць, бо ніводнай лаўкі няма. Дакладна падлічана, што попыт на абыток (асабліва на чаравыя з тоўстымі гумавымі падшывамі) у аршанскіх магазінах павялічыўся амаль у паўтара разы, а шыцы ўзняліся пытанне аб павелічэнні штатаў — танцоўшчыні даўно.

Рэшту бюджэту гарадскага саду было вырашана ўласці ў будову чыталні. Кажуць, узялі ў нейкага дзядзькі праект, па якому той некалі будаваў хлябчух пад дрэвамі, і праз тыдзень — другі ў даволі глухім кутку саду вырасла, з дазволу скажэць, садовая чыталня. Заводку ў ёй драўляная ашыўка пафарбавана ў блакітны колер, а ў сярэдзіне падлічылі, відаць, што і так, маўляў, добра будзе. Доклі, якія да іх п'янонарок дакранешся, ліпнуць да вышп'які — з іх кропалі спадзе жыцця.

— Дожкі-ліпучкі, — кажуць наведвальнікі чыталні. — Толькі не для мук, а для людзей.

Аднак у чыталні заўсёды даволі людзя — наведвальнікі парку шукаюць сабе занятак. Між тым тут адзін стол і дзве маленькія калювае лаўкі-трыножкі. На большае не хадзіла грошай — усё зжэрла ўнікальная танцавальная пляцоўка. За сталом адначасова можна гуляць у шахматы толькі на трох дошках. Астаннія наведвальнікі, узяшы часопісы або газеты ў сабы, далёка не свежыя, чытаюць іх сточыя.

Літаратура звалена на падлозе ў адным кутку гэтага дашчанага будынка, прапачне, гэтай чыталні.

Новы дырэктар саду пакрыўдзіўся-б, нап'яўна, калі-б мы не ўспомілі і іншыя бакі яго шматраўнага дзейнасці. Вертыкальнае каруеся, якая круціцца некалькі год, закрыві, як «безмызінную». Што дачыніцца лодачнай станцыі, якая дэста, хоць і з перабоімі, але працавала, яе таксама ліквідавалі. Воеў цяпер ніхто не скажа, што дырэктар садзіў у садзе, склаўшы рукі. Узеім наадварот! Будзе,

Н. АХРАМЧУК.

Важная задача літаратуразнаўства

У апошні час на старонках нашага перыядычнага друку выказваецца слухная думка аб тым, што беларуская літаратуразнаўца, умоцнена распапоўняючы праблемы гісторыі літаратуры, часам пакідаюць па-за ўвагай актуальныя пытанні сённяшняга дня. Але нельга спярэдаць, што ёсць добра і з асветленнем літаратуры дакастрычніцкага перыяду, асабліва старажытнай літаратуры. Аб гэтым, між іншым, сведчаць «Нарысы па гісторыі беларускай літаратуры», якія надаўна выйшлі ў свет.

«Нарысы па гісторыі беларускай літаратуры» — даволі вялікая праца калектыву работнікаў Інстытута літаратуры і мастацтва Акадэміі навук — першая спроба стварэння вучэбнага дапаможніка па беларускай літаратуры для ВНУ. У кнізе ахопліваецца асноўны матэрыял па гісторыі літаратуры беларускага народа ад старажытных часоў да нашых дзён. Пры гэтым бел-ла і далёка не дастаткова асветляецца гісторыя старажытнай беларускай літаратуры.

У гэтай галіне ў наш час амаль не паўдзялюцца не толькі шчы манатрафі, але нават грунтоўныя артыкулы. Цікавае даследаванне — кніга прафесара М. Дабрыніна «Беларуская літаратура (старажытны перыяд)», аублікаваная ў 1952 г., ужо ў поўнай меры ўсталяла і мае значныя недахопы. Гэта да права звацца яе сістэматычным пераказам гісторыі старажытнай беларускай літаратуры з вялікімі агаравкамі.

Такое стагюнішча з асветленнем старажытнай беларускай літаратуры не магло не адбіцца на характары і якасці першага раздзела «Нарысаў па гісторыі беларускай літаратуры». Аўтар яго В. Волскі для добрай аб'яўляючай работы не меў дастаткова матэрыялу — грунтоўнага даследавання па старабеларускай літаратуры. Апроч таго, ён не заўважыў ўлічанае нават тым нямногім дасягненні ў гэтай галіне, якія ёсць.

Нават белгае з'яўляецца з кнігай М. Дабрыніна і першым раздзелам «Нарысаў

па гісторыі беларускай літаратуры» сведчыць аб тым, што даўно наспела патрэба ў навуковай перыядыцы гісторыі старажытнай беларускай літаратуры. Надале яе на два перыяды, якія прытрымліваюцца дасягчым, не можа адлюстравальце ўсёй разнастайнасці літаратуры і жыцця на Беларусі з сярэдзіны XIII па XVIII стагоддзе ўключна. Пяжа сабе ўважць, каб беларуская літаратура на працягу паціз лішні стагоддзёў свайго развіцця, прычым інтэнсіўнага ў XV — першай палове XVII стагоддзёў, магла ўжасціся толькі ў два якаяна розны перыяды. Безумоўна, іх было больш.

Адсутнасць навуковай перыядыцы гісторыі старажытнай беларускай літаратуры адбілася на некалькіх хаатычным пераказе матэрыялу як у кнізе М. Дабрыніна, так і ў адпаведным раздзеле «Нарысаў па гісторыі беларускай літаратуры». У іх даволі часта парушаецца храналагічны прынецп, такі неабходны пры асветненні гісторыі літаратуры. Устаноўлены два перыяды, якія ахопліваюць па некалькі стагоддзёў, зусім не садзейнічаюць стройнаму асветленню старажытнай літаратуры беларускага народа.

Аб тым, што з перыядыцай гісторыі старажытнай беларускай літаратуры не ўсё ў парадак, гаворыць, напрыклад, сам заглавак першага раздзела «Нарысаў па гісторыі беларускай літаратуры» — «Старажытная літаратура I літаратура XVIII стагоддзя». Як разумець: беларуская літаратура XVIII стагоддзя (якой, дарэчы адначасна, у «Нарысах» аддзела толькі адна старонка) адносіцца да старажытнай ці новай літаратуры, а можа з'яўляцца асобным этапам? У гэтым нельга не заўважыць механічнага перанясення аднаго элемента з элементаў перыядыцы гісторыі рускай літаратуры, у якой XVIII стагоддзе складала асобны этап развіцця новай рускай літаратуры, перыяд яе ўсталявання. У беларускай-жа літаратуры (як і ў ўкраінскай) XVIII стагоддзе адносіцца да старажытнай беларускай развіцця мастацкай пісьменнасці, а таму няма патрэ-

бы выдзяляць яго, бо гэта ўносіць толькі б'лятаніну і парушае агульную сістэму перыядыцай (г. ян даўно ўжо ўстаноўлены падзел на старажытны, новы і савецкі перыяды літаратуры).

Вое навуковай перыядыцай гісторыі літаратуры не магчыма паслядоўнае размеркаванне матэрыялу. Магчыма, таму ў «Нарысах па гісторыі беларускай літаратуры» «Ліст да Абухавіча», што ўзнік у сярэдзіне XVII стагоддзя, памылкова аднесены да раздзела «Сатырычныя творы канца XVI і пачатку XVII стагоддзя». Тое-ж трэба сказаць і аб змяшчэнні «Варкулаўскай хронікі», якая адносіцца да XVII стагоддзя, пасля летаніскага зборніка Абрамавіча, складзенага ў канцы XV стагоддзя і г. д.

Увогуле недастаткова абгрунтаванае размяшчэнне матэрыялу ў кнізе М. Дабрыніна і раздзеле «Нарысаў гісторыі беларускай літаратуры» ў многім тлумачыцца перш за ўсё адсутнасцю навуковай перыядыцай гісторыі старажытнай беларускай літаратуры. Такую-ж перыядыцаю можна ўстанавіць толькі пры ўмове паглыбленага вывучэння старабеларускай літаратуры.

На жаль, у нас грунтоўна не вывучаны да гэтага часу нават такі важны раздзел старажытнай беларускай літаратуры, як дзейнасць і літаратурнае творчасць Георгія Скарыны. У «Нарысах па гісторыі беларускай літаратуры» гэтым раздзелу прысвечаны ўсёго дзве старонкі. Тут няма не толькі дэдачэн аб сутнасці і значэнні вялікага ўплыву Г. Скарыны на кніжнасць і культуру братніх народаў, перш за ўсё рускага і ўкраінскага, але нават грунтоўнага аналізу літаратурна-публіцыстычных прац гэтага выдатнага культурынага дзеяча Беларусі першага дзесяцігоддзя XVI стагоддзя, якім танарыцца ўсе славіянскія народы.

Яшчэ горшая справа з вывучэннем беларускай літаратуры другой паловы XVII і асабліва XVIII стагоддзяў. Пры ўважлівым падыходзе да літаратуразнаўства міжзага гэта перыяд у гісторыі

беларускай літаратуры не выглядае «белай плямай». Сякі-такі матэрыял ёсць, але па невадомых прычынах ён не прыцягвае ўвагі нашых літаратуразнаўцаў. Апроч таго, многія факты беларускай літаратуры другой паловы XVII—XVIII стагоддзяў у раздзе вядомага няправільна адносіцца (іншы раз уседа за такімі аўтарытэтамі, як акадэмік Кароў, вядомае фалькларыста Насовіч, Шэйн, Раманаў і інш.) да фальклору або новай літаратуры.

Недастаткова распапоўна матэрыялаў старажытнай беларускай літаратуры адмоўна адбіваецца на спробах стварэння яе гісторыі. Лішчы раз ствараецца ўражанне беднасці нашай літаратуры старажытнага перыяду, што не адпавядае сапраўднасці. У некаторых выпадках гісторыі літаратуры, пібы імкнучыся «збагаціць» матэрыял беларускай мастацкай пісьменнасці XIV—XVIII стагоддзяў, уважыць у свае агляды такія раздзелы, як «Юрыдычныя помнікі», якія маюць вельмі малое дачыненне да мастацкай літаратуры.

Аб тым, што старажытная беларуская літаратура вывучана яшчэ недастаткова глыбока, сведчаць таксама даволі часты разнабой і фактычныя памыл

Далей ад схемы

Некалькі год назад у рэдакцыях рэспубліканскіх газет і часопісаў паявіліся вершы, напісаныя маладымі рабочымі з «Гомельскага». Вершы прыцягвалі ўвагу асобнымі ўдалымі вобразамі і арыгінальнымі думкамі. Так пачаў друкавацца малады паэт Браніслаў Спрычан. Часта здавалася, што творы Спрычана не задарвалі чытачоў зручным майстарствам, але адно то, што яны належалі перу чалавека, які вострым гадзінь штодзень стаіць каля варштата ў поху вялікага прадпрыемства, выклікала павагу. Была, само сабой зразумела, і некаторая «скідка на маладосць».

Цяпер малады паэт—ужо студэнт Маскоўскага літаратурнага інстытута імя Горькага, аўтар кнігі вершаў «Над кручамі Сожа», выдадзенай выдавецтвам Дзяржаўнага выдавецтва БССР.

У кнізе ёсць вершы, якія сведчаць аб здольнасці аўтара гаварыць вобразнай і дакладнай мовай.

И день сегодня весел,
И на душе светло.
Луч зайчика повесил
Машине на стекло.

Над всходами озимых,
Над Сожем и Днепром,
После морозов зимних
Гремит весенний гром:

«Привет с дождями шлю вам!»
И, словно грех, росток
Отгнил зеленым клювом
Живой воды глоток.

На першы погляд, аб'ект увагі Браніслава Спрычана—чалавек працы. Вось, здавалася б, дзе вялікі магчымасці для маладога літаратара, які сам яшчэ ўчора быў рабочым.

Нажалі, гэта не так. Маладога паэта літаральна адолеў вонкавы прыкметы прамысловы вытворчасці, за якімі не відаць таго, хто заваўвае здыбкі нашай жыцця.

Прывяду некалькі прыкладаў з розных вершаў Спрычана.

Из открытой дверцы пламя враз
Отсветом легло на грудь и плечи...

Только в котле спадёт давленное пара,
Так и знай, как будто невзначай,
Глянет машинист на кочегара...

Электрострелка пыхает орком...
Звенят под давлением ярином...
Вьется стружкой тонкая спираль...

Над цилиндром, словно снег согретый,
Тает пар, и падает капель...

И провода густых электролиний
Все небо расчертила черным лаком...

Зеркальная станина
Встает передо мной.
Рисует картина
На стали голубой...
И на переднем плане.
От суппорта правей,
Ты кося, как на экране,
В косинке до бровей.

От души от всей, для порядка,
На прощание пресвощик
Вытер начисто мягкой тряпкой
Отшлифованный маховик.

Молодая комсомолка —
Лучший сварщик среди нас.
Электродом, как иголкой,
Дела машины шьет каркас.

Цытаваць можна бесконца. І цытаты гэтыя будуць сведчаннем таго, што Спрычан на працягу свайго творчага шляху лірычнага героя—да свайго сярэдняга года. Ён убачыў толькі абставіны, у якіх знаходзіцца яго герой, адназначна, скарэй-бы я, тэхналогію працы працы, для большага падабенства прывёў у вершах вялікі спіс тэхнічных тэрмінаў, якія зусім непатрэбныя на старонках паэтычнай кнігі, паказваючы знешні выгляд свайго героя і вырашыў, што справа зроблена, — вобраз прадстаўніка рабочага класа намалюваў. І шкада, што малады паэт не ўчыў крытыку гэтых недахопаў, якая выказалася яму задоўга да выдання першага зборніка.

Пры чытанні зборніка мяне не пакідала надуманне, што Спрычан выконвае ролю старонкага назіральніка, які захапляецца працоўным працэсам, яго знешняй прыгажосцю і тэхнічнай складанасцю, але не заўважае характава душы і не цікавіцца складанасцю ўнутранага свету людзей, якія працуюць. Вось, праўда, у аўтара спробы гаварыць і пра настроі і пра пачуцці, але гэта ў большасці вынікае графаграфічна аднакі, схемы пацудзіў. У вершах Спрычана паўважана дзе-нідзе сапраўды чалавечы. І трэба жадаць аўтара, каб ён больш надаваў увагі чалавечым пачуццям, а менш захапляўся знешнімі з'явамі ў апісанні свайго героя.

Аўтар не заўважае пры гэтым, што фразеалогія яго, якая ўжываецца без усякага пачуцця меры, наганяе аскаму, гучыць часам настолькі безгустоўна, што можа нават выклікаць прыкруую ўсмешку.

Где дрожит огня багряный пол,
Шатуны штампуя я давно.

С болванки стружкой гладкою
Гоню я кривизну...

И трепещет сварки везер
И уже уходит в даль
С молотками конвейер,
Подхватив мою деталь.

Был клевер на диво хорош,
И крыльями, быстры и звонки,
Траву подавая под нож,
Вращались мои шестеренки.

Браніслаў Спрычан у сваіх лепшых вершах паказваў, што ён умее валодаць мастацкай дэталю, умее гаварыць каротка і ясна і аб працы чалавека, і аб прыродзе, раскрываючы душэўны якасці чалавечага характару.

Застаецца ў наміці верш пра рабоча-пенсіянера, які не можа жыць у адрыве ад прадпрыемства, ад дружнага рабочага калектыву і аноў вяртаецца ў родны пох. Удалы лірычны верш «Вось так-бы і мне», які вельмі дакладна перадае пачуццё злітнасці чалавек-творца з роднай прыродай. Вылучаюцца ў кнізе вершы «Вечер гне бирючок», «Васількі» і некаторыя іншыя. Але, як нам здаецца, малады паэт яшчэ не бачыць лепшага ў сваёй творчасці, не развівае гэтае лепшае. Браніслаў Спрычан безуважна адносіцца да самага галоўнага ў літаратуры — да чалавека, да яго ўнутранага свету, да яго думак і пачуццяў.

Н. ГАРУЛЕУ

Неўміручая паэзія

Пер Жан БЕРАНЖЭ

Учора споўнілася сто год з дня смерці выдатнага французскага паэта Беранжэ.

Пер Жан Беранжэ жыў і творыў у бурныя гады гісторыі Францыі канца XVIII і першай паловіны XIX стагоддзяў.

Сучаснік Беранжэ п'ёманнік Ламарцін, ацэньваючы ролю паэта ў ліпенскай рэвалюцыі 1830 года, называў пера Беранжэ «тым патронам, якімі народ страляў у ліпенскія дні».

Для характарыстыкі Беранжэ гісторыкі літаратуры прыводзяць цікавы факт з яго жыцця: у 1821 г. у Парыжы аб'явіўся незвычайны судовы працэс. На той жа акружы будынак суда, і для таго каб трапіць на пасяджэнне, суддзі павінны былі лезці праз вокны!

Той, каго абвінавачвалі, цяло гадзіну прабіваў праз матроў, даказваючы, што ён сам—сваіноўнік ураччывасці. Гэта быў паэт Беранжэ. Рэакцыянерны абвінавачвалі яго ў тым, што ён абражаў рэлігію і караля.

У сваіх сатырычных п'яманніках «Добры бог», «Кардынал і песнік», «Мая маленіца ў 1829 годзе» паэт смеяў і адкрыта вымеваў манархічны рэжым і іслаўляў свабоду.

Ён стварыў багата п'яманні, у якіх з надзвычайнай сілай гаварыў аб народным пакуце. У п'яманні «Жук», «Стары валлацук», «Жабрачка» Беранжэ глыбока, праўдзінна раскрывае сацыяльную несправядлівасць буржуазнага грамадства.

У публіцыстычных выступленнях вялікі паэт-дэмакрат заклікаў да вывучэння народнага жыцця: «Калі жыць дзе на сене пазіла, то я не сумняваюся, што яе трэба шукаць у народзе».

Рукі развіцця дэмакратыі Белінскі і Дабрылюбаў горада любілі жанчынэраў, дасціпныя, палым'яныя п'яманні Беранжэ.

«Уся сутнасць нацыянальнага духу Францыі выказаўся ў п'яманні Беранжэ ў самай артыянальнай, самай французскай і прытым раскошна паэтычнай форме» (Белінскі).

П'яманні «Свяшчэнны саюз народаў», якое мы друкуем ніжэй, напісана ў 1818 г. у перыяд абвастражы міжнароднай рэакцыі. У той час Беранжэ заклікаў народы ўсёх краін аб'яднацца для барацьбы за мір і свабоду.

Карл Маркс, выкажы ацэньваючы гэты твор, назваў паэта «бесмертным Беранжэ».

На кніжнай паліцы

У Дзяржаўным выдавецтва БССР выйшла друку і паступілі ў продаж наступныя кнігі мастацкай і дзіцячай літаратуры:

Венгерскія апавяданні. На беларускай мове. Склаў Яўген Васіліяк. У зборніку увайшлі апавяданні Шандара Пэтэфі, Міхая Вэрашмарціа, Кальмана Міксата, Іштвана Цёмбэкенія, Золтана Амбруша, Жыгманда Морыца, Матэ Залкі. Тыраж 5 тыс. экз., стар. 236. Цана 5 руб.

Мікола Навігнава. Песня з Украіны. Аўтарстваваная пераклад з украінскай мовы. Тыраж 4 тыс. экз., стар. 164. Цана 4 руб.

Леса Украіны. Вершы і паэмы. Пераклад з украінскай мовы. Тыраж 5 тыс. экз., стар. 256. Цана 4 руб. 60 кап.

В. Араоў. Пра смелую думку. Пераклад з грэцкага, лапубненнага выдання. Тыраж 10 тыс. экз., стар. 168. Цана 3 руб. 65 кап.

М. Канапіцкая. Пра гномаў і сіротку Марыю. Пераклад з польскай мовы. Тыраж 10 тыс. экз., стар. 168. Цана 4 руб. 90 кап.

Бачу я Мір. На зямлю ён сшыоу,
Сеноч золата, кветкі, калоссе.
Ціха на свеце. Не лешча ўжо кроў,
Бога вайны заглушыць удалосе.
Рускі, француз, англічані! Заўсёды
Роўнымі ўсе вы былі між сабой.
Свяшчэнны саюз стварыце, народы,
Дружнай жыццё сям'ёй!

Мір гавары: «Прыгнята вас злосіць.
Бедня! Свет вы дзялілі бесконца.
Кожны ў жыцці — гаспадар, а не гося.
Месяца для кожнага будзе пад сонцам.
Мы каласіну нягнулі ў паходах,
Свяшчэнны пакінулі ў бітве ліхой.
Свяшчэнны саюз стварыце, народы,
Дружнай жыццё сям'ёй!

Вы запалілі ў суседзю пажар?
Мігам і вама страх запылае!
Помым агасне. Скачэн паўтар,
Паўга цяпер у руках не ўтрымае.

Свяшчэнны саюз народаў

Там, дзе грані, дзе ўзнімаюцца ўсходы,
Руйн — у крыні чалавечай жывоў,
Свяшчэнны саюз стварыце, народы,
Дружнай жыццё сям'ёй!

Вамі ўладуюць пары, караі,
Што ім да вашых дамоў у пажары?
Дзікі спраўняюць трыумф на зямлі,
Скітраван лідан і лідан ахвары...
Год у няволі праходзіў за годам,
Следам кадыла бяда за бадоў,
Свяшчэнны саюз стварыце, народы,
Дружнай жыццё сям'ёй!

Марна вы просіце ў Марса шляхоў,
Леша для зямлі вы стварыце законы.
Хопіць вам кроў праляць за цароў —
Прыгнх, няўдзячных і самаўлюбівых!
Гэта — свільны фальшывы з роду,
Заўтра-ж пахнуць яны пад зямлём.
Свяшчэнны саюз стварыце, народы,
Дружнай жыццё сям'ёй!

Вольна, нарэшце, народ удыхце.
Поце засееце з акардымі ліры!
Хопіць вам думань аб горы, вайне,
Хай памімісе мастацтва для міру!
Сейце! І вама наздзе — Свабода
Зімі плады прапаніў рукой.
Свяшчэнны саюз стварыце, народы,
Дружнай жыццё сям'ёй!

Гэтак прамовіў упэўнена Мір.
Што-ж караі! Іх скавала маўчанне.
Бышам увесну, прыбралася шыр,
Кайкала увосень зямля да каханна.
Хай чужамімі ідуць назаўсёды
З Францы роднай, любімай маёй!
Створым свяшчэнны саюз, народы,
Бузем мы жыць адзінай сям'ёй!

Пераклад з французскай мовы
Элі АГНІЦВЕТ

«ЮНЫЯ МСЦІЎЦЫ»

Новы спектакль тэатра юнага глядача

Параўнальна нядаўна рэспубліканская газета «Чырвоная змена» расказала аб саўвальных справах абальскіх падпольшчыкаў-комсамольцаў, членаў арганізацыі «Юныя мсціўцы», якая дзейнічала ў Беларусі на тэрыторыі Сіроцінскага раёна. З гэтай паласы на нас глядаць амаля дзіцячыя творы — Зіна Паргнова, Валодзя Вааўітаў, Ніна Азольна... Разам са сваімі аднагодкамі, узрашнімі школьнікамі, яны не задумваючыся ўзяліся на барацьбу з фашысцкімі прыгнатылікамі—равлі іх камунікацыі, раскідвалі лістоўкі, знішчалі жыўую сілу. Вялікая група членаў арганізацыі, якую выдаў правакатар, была арыштавана і 5 лістапада 1943 г. расстраляна ў Палацку.

Перадаць нашаму юнацтву гэтую гераічную аповесць сродкамі драматургіі—такую мэту паставілі перад сабой А. Гутковіч і В. Хазанскі. Назва арганізацыі «Юныя мсціўцы» стала назвай п'есы. Прымаючы яе да паставоўкі, тэатр юнага глядача зыходзіў перш за ўсё з таго, што барацьба беларускіх комсамольцаў у гады Айчынай вайны—«белая п'яма» ў нашай драматургіі,—«белая п'яма» дакументальная і што, нарэшце, яна адрававана непасрэдна асноўнай аўдыторыяй тэатра — моладзю. Апроч таго, калектыв тэатра бачыў, што, наглядзячы на цэлы рад недахопаў, п'еса напісана з веданнем матэрыялу і асноўных законаў сцэны, і таму разам з аўтарамі дарадоўваў у ёй пасабныя масціны, мяняў кампазіцыю і г. д. Па сутнасці п'еса нарадзілася ў тэатры. Адрозніваўся ад п'есы пераадолець істотны недахоп у творы—ізданасць падпольнай маладзёжнай арганізацыі ад унутры партыйнага падполля.

І вась «Юныя мсціўцы»—на сцэне. Моладзь, асабліва школьнікі, гораца раэтуе на вострыя сітуацыі, якіх многа ў спек-

таклі, захапляецца смеласцю падпольшчыкаў, выказвае знавісьце да ворагаў. У спектаклі ёсць патрыятычная ідэя, бітва і дарага глядачу. Але ігра не можа быць пераадачна ў мастацтве інакш, як праз паказ жывога чалавечага характару. А вась акраў такіх характараў, як нам здаецца, у спектаклі вельмі мала. І ў гэтым у рознай ступені вінаватыя і драматургі, і актёры, і рэжысёр (пастановаўшчыкі—А. Мазалеўская і В. Пацехін).

А. Гутковіч і В. Хазанскі даюць дзючым асобам прыблізныя, аднаваковы характарыстыкі (што само на сабе ўскладняе работу актёраў). Не адчуўшы яўнай аднаваковасці такіх характарыстык, тэатр ідзе за аўтарамі. І вась да паслуг дзівакавата маладога чалавека—акцёру, для адважнай дзіцячыні—здаранна ўтару воскі з банікамі, для гераіні—боты і г. д. Але асноўная бяда, якая, не ў гэтых атрыбутах гераў. Значна горш тое, што пасабныя выканаўцы пайшлі на шляху чыста вонкавых, трафарэтных ігравых прыёмаў.

Выклікае трывогу (і не ў першай ролі) ігра П. Дубашынскага. Малады артыст усё часцей паўтараецца. Яго Валодзя Вааўітаў з «Юныя мсціўцы» мала чым адрозніваецца ад раней сыграннага артыстам настаўніка ў спектаклі «Аркадзь Жыгальнік», хоць гэта зусім розныя ролі. Актёр адоўжывае рытмі, эфектнымі рухамі, палісканнем вачэй — караец качуцы, падняе сапраўднае пачуццё яго імітацыяй. У ролі Валодзі П. Дубашынска не выкарыстаў нават таго, што было ў п'есе.

Нельга сказаць, што і выканаўца галоўнай ролі—артыстка Я. Шаўтаў дамаглася ўдачы. Калі пасля прэм'еры «Юныя

На здымку: сцэна са спектакля «Юныя мсціўцы». Валя — Л. Цімафеева, Валодзя — П. Дубашынскі, Косця — Ф. Паўзу.

мсціўцаў» паведамілі, што ў зале знаходзіцца Ібрагіма Язэвіча, сакратар падпольнай арганізацыі абальскіх комсамольцаў, гледачы сустралі гэтую вестку дружнымі апладысмантамі. На сцэну ўвайшла збітзатэма і ўсхваляваная жыва гераіня п'есы, тая самая, ролю якой толькі што скончыла іграць артыстка Я. Шаўтаў. Наколькі-ж цікавейшая гэта жанчына, чым яе сцянічы двайнік, які прайшоў праз усё чатыры акты спектакля! Такім-жа атрымаўся ў артысты Н. Бравайой вобраз Марыі Лузіной, ішоў-такі таму, што за заўсёды сцяітымі кулакамі і нахурнамі брытвамі артысты не адчуваў ні болю, ні думкі.

Ші можна было ўзагаціць вобразы, напісаныя драматургам? Так, у п'яманні гера можна, і гэта даказалі артысты Р. Маленчанка, Л. Цімафеева і Э. Аўчыніківа.

Адна з найбольш складаных ролей даручана артысту А. Валодзе. У раскіданай гісторыі маральнага падзення Грачуніна ён прадставіў асноўны матыў: Грачуні—агаіст і базалівец. Гэта не добраахвотны правакатар, ён стаў адрадкаман-з-за свайой маладушнасці, не вытрымаўшы катаванняў у гестапа. Аднойчы памыліўшыся, Грачуніў жо не знаходзіў у сабе сілы утрымацца на нагах і коціцца ўсё ніжэй і ніжэй. Але ў сцэнічным увасабленні ролі Грачуніна адчуваецца незручнасць недарэда да гледача, імкненне вызваліць яго ад сумненняў, хутчэй выказаць усё. Ужо з першага паўлення Грачуніна на сцэне А. Валодзе паказаў яго нутро, і таму ў далейшым глядач сончыне не столькі за самім персанажам, колькі за падзеямі, у якіх ён удзельнічае. Зпарок фальшывы актёр у сцэне прызнаваў Грачуніна Валя. Гэта шодкіць жыццёвай праўдзіннасці вобраза.

Не ўвайшоў арганічна ў спектакль вобраз эфрэтара Фрыта (арт. К. Пельцар). Ён увезены ў дэсане толькі для таго, каб праілюстраваць зусім правільную думку аб неаднароднасці настрою ў гітлераўскай арміі. Зразумела таму, што поўнакроўнага вобраза ішоў не атрымаўся, нягледзячы на глыбокае працятанне ролі вопытным артыстам.

Стандартна напісана і сыграна артыстам В. Окалявым роля начальніка паліцыі Куцака.

Істотны недахоп спектакля—яго празмерная раскіданасць. Пасабныя сцэны (ля маста, у партызанскім атрадзе) не ясуць амаля ніякай сэнсавай нарузкі і патрэбы толькі для вонкавых эфектаў.

Рамантыка барацьбы і пошывігу заўсёды захапляла нашу моладзь. Яна ёсць і ў нашай рабоце тэатра, і яе так шчыра ўспрымаюць юныя глядачы. Выкаваўчае значэнне спектакля відваочнае. Але нельга забываць, што тэатр юнага глядача закліканы выхоўваць аэстычны густ у маладога пакалення. Вось чаму тэатр павінен быць асабліва патрававальным да свайх спектакляў.

С. ВІНАГУРА.

Малады рэжысёр

За апошнія пяць год прамыгнулі на нашых афішах дзесяткі імён маладых рэжысёраў і акцёраў, не пакінуўшы насля сябе сур'ёзных успамінаў. Вось чаму, нам здаецца, трэба адзначыць, як самы стаючы факт, работу маладога рэжысёра Вячаслава Броўкіна, які пасля абароны дыпломнага паставоўкі застаўся ў тэатры імя Якуба Коласа.

В. Броўкін закончыў рэжысёрскі факультэт Маскоўскага інстытута тэатральнага мастацтва ў 1955 годзе. Да гэтага ён закончыў актёрскі факультэт, працявіўшы выдатнае адоўжэнне. У маладога рэжысёра саідым тэатрычны багаж. Ён вучыўся ў вялікіх майстроў і, што вельмі важна, падтрымаў пастаянную сувязь з маскоўскімі тэатрамі, якія ўзабачаюць яго воняць, густ і велі.

У большасці калектываў маладога рэжысёра сустракаюцца з насправажэнсцю. Гэта бывае ад многіх прычын. Сярод іх найважлівую ролю адыгрывае актёрскі спяскіс, які ішоуе яшчэ, заснаваны на педарынах да новага і маладога і на перабышыванні ролі ўласнага вопыту. З другога боку, часта малады рэжысёр пазбаўлены неабходных ведаў і, што ішоуе горш, здольнасцей.

Доўга затрымаўся наведвальнікі выстаўкі калы кірыцы «Тры багатыры» В. Вабарыкі, вышытага партрэта В. І. Леніна Л. Саранцовай і работ рукадэльніц П. Перапечкінай, Н. Сінкевіч і іншых.

Гэты пераход у В. Броўкіна аказаўся ўдалым. Праўда, рэжысёр меў вопыт актёрскай работы і рэжысуры ў самадзейнасці. Нам здаецца, што імяна ад гэтага дыпломнага паставоўка п'есы В. Розава «У добры час» праходзіла ў нармальным умовах, без ускладненняў і недарэду з боку ўдзельнікаў спектакля. Ужо ў першай паставоўцы В. Броўкін выявіў умненне арганізаваць творчы працэс і галоўным чынам, на самым рапавым участку—у рабоце з актёрам. Ён настолькі шукаў ключа да актёрскай індывідуальнасці і, удзячы на яе, шукаў дакладнага раскідзячкі ролі ў рэжысёрскім плане.

Вобразы п'есы ў рэжысёрскім трактовці атрымаўся вострымі і займальнымі, мізансцэны—вышодзілімі і свежымі. Спектакль характэрны імлівым рытмам, мяккім гумарам і чалавечай цэлыней. Рэжысёр знайшоў ярыя тэатральныя сродкі для вывядзення ішоў п'есы. Праз каменлівую форму выразна раскідзячкі вадлікі рэдум пра леш нашай моладзі. Тэатр сласам за аўтарам выае сур'ёзную размову на гэтую таму, і гледачы актывна ўдзельнічаюць ў ёй. Абавязкова ё ў пераважна ачуценне глядацкай залы ўласна Броўкіну, мяе здаецца, таму, што ён, будучы актёрам, добра вучыўся ў сабе спосабы ўдзельняцца на прысутных.

Мы не ведаем мастака, які прыкты жыццё без творчых няўдач, шлях якога быў-бы ўспынаны аднымі рукамі, а перні заставаліся-б на супіненне зайзросцінам.

сі і неааанані цяжкасцей у рабоце. Нарэшце, няўдача ў рэжысёра можа адбыцца ад няадравааскай драматургіі, ад умоў паставоўкі і актёрскага ансамбля.

В. Броўкін прапуе ў тэатры Усяго два гады. Але пры яго актывнасці гэты тэрмін зусім дастатковы, каб на шляху свайго рэжысёрскага станаўлення мець не толькі поспехі, але і засумнічы, выклікаючы няўдачы. Праўда, іх можна лічыць частковымі. Карыні іх—у прычынах, якія ў многім не залежаць ад маладога рэжысёра. Так зларылася з паставоўкай п'есы Халенда і Маляйскага «Нячасны вылазак». Яна сапраўды аказалася няшчасным выпадкам для рэжысёра і тэатра. Халодная, спрытна скроеная п'еса ў момант вострай бэрэпертурасці ў тэатры апукала нас сваёй уяўнай «актуальнасцю». Паставоўка «Нячаснага вылазку» пачалася без захаплення, на неабоўнасці. Самае страшнае для рэжысёра слова «неабоўнасць» хавае за сабой няўдзячны сумны вынік, народжаны абывакаўсцю. Без захаплення п'есай, актёрам, афармленнем, г. зн. без атмасферы ўлюбленасці ў тое, што робіш, ніколі нельга стварыць жыццё і азначнага спектакля. Нажалі, рэжысёр ішоў раз вымушаны ставіць «неабоўнаму» п'есу.

Апрача таго, «Нячасны вылазак» апукаў В. Броўкіна паставоўкаўнай аэкацыю. У выніку атрымаўся шэры спектакль, не аспрыты ўсхваляваным пачуццём. Аказалася, што Броўкіну не было чаго сказаць паставоўкай. Негэтыўна па ішоў, п'еса атрымава няўдалае вырашэнне і на сцэне. Праўда, рэжысёрскія няўдачы спадарожнічалі і прыватныя акадэмічныя: кароткія тэрміны рэпетыцый, няправільная расстаноўка актёрскіх сіл, шэрае афармленне. Але, думаемся, апрача гэтых акадэмічных, асноўная прычына няўдачы—у адоўжэнні рэжысёрскай волі пераадолець пераходзіць, у абывакаўсцю да выніку працы і некарай саманаўвучэнасці, народжанай папярэнімі поспехамі. В. Броўкін зрабіў для сабе вывады, а няўдача ўзагаціла яго рэжысёрскі во-

пыт, павісіла пачуццё творчай адканасці.

Аналагічнае становішча атрымаўся і з п'есай Штотелені «Каханне Ані Барзюка». У гэтым спектаклі трэба адзначыць рад актёрскіх уаач (ролі, сыграныя А. Ільініскім, Я. Разважольскім і М. Федароўскім). Намаганні рэжысёра былі накіраваны на раскідзячкі тэмы спектакля, галоўным чынам, праз актёра. Броўкін адоўжывае ад вонкава эфектны паставоўкавы пры

Людзі высокай мэты

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

— Казі гэта, — казаў ён, калі ішла гаворка пра тое, што калгас павінен за год патрыць наока малака і павялічыць ураджайнасць асобных у паўтара разы.

Казі гэтак Малешкін не таму, што ён не любіць працаваць, не ён каваль добры і старанны, а таму, што ён быў страціў веру ў свой калгас з прычыны яго пастаяннага аставання. Увоўнены, што без павышшаю рабў па заказах хатніх гаспадынь качаргі ды вілікі выправаваў за год усяго 50 працадзён. Восенню 1956 года, калі калгаснікі атрымлівалі за сваю працу, каваль шкадаваў, што зрабіў памылку. Цяпер ён, кажучы, адзін з лепшых калгаснікаў у сваёй брыгадзе.

Гэта быў пераможны год. Не толькі Емялян Малешкін, а сотні жыхароў з 17 вёсак, якія ўваходзілі ў калгас імя Будзёнскага, пераказалі ў магчымасці яго велікіх хуткаў. І калі на справаздачна-перавыбарчым сходзе на просьбу Ізюха было паставлена на агульнае галасаванне пытанне аб яго далейшай працы на пасадзе старшын, дык тыя самыя старыя, што летась заяўлялі: «Мы цябе слухаць па ўсёму, але будзем», — сказалі:

— Ігнат Зіноўевіч, навошта галасаванне? Мы-ж цябе слухалі і будзем слухаць. Ты ўжо, калі ўзяўся за справу, дык дорады не да поўнага ладу.

Ізюха перавыбраў аднагалосна. Налёгік быў той год для Ігната Зіноўевіча. Праба было выкарачваць з чалавечых сарцаў малавер'е і нявер'е. Праба было прывесці ў парад заняпаўнае гаспадарку і ліквідаваць вялікую запачканасць, якую пакінуў пасля сябе яго шматлікі дэкадэўны папярэднік. А гаспадарка вялікая. Калгас мае ўсёй зямлі 9 366 гектараў, з іх ворнай 4 850, сенажаць 1 947 і лесу 1 160 гектараў.

Працаваў Ізюх, не шкадуючы ні сіл, ні часу, усяго сябе адаў і ён цалкам калгаснай справе, якая зрабілася справай яго жыцця.

У калгас ён пераехаў з Бабруйска з ўсёй сям'ёй, паставіў сабе ў Бабруйцы шкору. — жонка — працаваць загадчыцай калгаснай бібліятэкі. Аб адным толькі шкадаваў Ізюх, палітоўчы Бабруйск, — дзеці вучыліся там у музычным вучылішчы па класу піяніна, а ў Бабруйцы гэтай магчымасці няма.

Не так лёгка пазбавіць і брыгадзіраў. Мне здаецца, што ў нас у гэтай галіне яшчэ далёка не ўсё зроблена. Спраўды, цяпер старшыня калгаса — гэта звычайна чалавек з вышэйшай або спецыяльнай сярэдняй адукацыяй і вялікім вопытам рознастайнай працы. А большасць калгасных брыгадзіраў — гэта, звычайна, практыкі з трыма-чатырма класамі адукацыі. Такім чынам, разрыў між старшынёй і брыгадзіраў у сэнсе і агульнай, і спецыяльнай адукацыі, і культурна-налічковага ўзроўню непаравна вялікі. А ад брыгадзіраў патрабавалі цвёрды шмат. Брыгадзір, на маю думку, абавязкова павінен мець сярэдняю адукацыю плюс спецыяльнае агразнаўства, тады ён здолее па-спраўдому кіраваць брыгадай. Задаецца, што на гэтую пасадку можна прызначаць агразнаўцаў, але справа ўскладняецца тым, што далёка не кожны агразнаўца можа справіцца, бо брыгадзір праба мець не толькі паўнае веды і паўнае ўмельства, але і быць добрым арганізатарам. І я ўвоўнены, што ўжо надыйшоў час падумаць аб арганізацыі спецыяльных школ калгасных брыгадзіраў. У гэтых школах праба было-б прымаць у першую чаргу маладых калгаснікаў, якія скончылі дзесяцігодку і добра правялі сябе на калгаснай рабоце. Размяшчаць такія школы, на маю думку, праба пераадрэна ў лепшых вёсках і калгасах. Ужо само знаходжанне такой школы ў такім калгасе, як, скажам, «Рассвет», далёка не вучым велікім мноства ў сэнсе набываць добрых арганізатарскіх навываў і высокай культуры працы. З цягам часу з гэтых брыгадзіраў выйдзі-б і высокакваліфікаваныя наменнікі старшын і старшын, якія-б мелі і адпаведную тэарэтычную падрыхтоўку і вялікі стаж практычнай працы, пачынаючы ад радавoga калгасніка і канчаючы брыгадзіраў.

На ўсё сэрца працаваў Ізюх. А сэрца ў чалавек, які ўсё жыццё самаадана працаваў для народа, які ў гады вайны з дня ў дзень глядзеў у вочы смерці, пераносіў і раны, і холад, і голад, вяртаўся з варажых бакаў, часам пачынае капрызнацца, патрабавачь апамятку.

— На вайне я куды менш баўся смерці, чым цяпер, — ціха гаворыць Ізюх. — Столькі яшчэ арабіць хочацца, і праба яшчэ столькі зрабіць. Ну, а калі-б прысунула ўжо мяне хвароба качаткова, дык я папраўду-б, каб пасля смерці мяне пахавалі ў Калічане на плошчы, дзе многа маіх баявых сяброў пахавана.

Так, жыццё толькі тады набывае поўны сэнс, глыбіню і прыгажосць, калі прыцэпа на ўсё сэрца, калі справа, якой ты заняты, робіцца галоўнай справай твайго жыцця.

Гаворачы з хворым Ізюхам, я прыгадаў адну выпадковую сустрэчу. Нека мне да-вадася мінулай восенню спыніцца нанач у адным калгасе. Высветалася, што ў той хаце, дзе я спыніўся нанач, жыў новы старшыня калгаса, наймае пакой у гаспадароў. Позна ўвечары ён вярнуўся з працы. Паанаміліся, разгаварыліся. Старшыня — чалавек адукаваны, у яго пакойчыку паціцы з кнігамі. Мастацкая літаратура, палітычная. Творы Маркса, Энгельса, Леніна. Сам ён гісторык. Справа ў калгасе ідуць не выдатна, але і не блага, на тройку з плюсам прыблізна. Але ва ўсё рухах старшын, яго гаворцы адчуваўся нейкая незадаволенасць сваім жыццём і працай.

— Справоў няма, — сказаў ён, — ні ўдзень, ні ўночы. Людзі тут несумелныя, толькі і глядзіць, каб што-небудзь у калгасе ўзраці. Нікому не веру. Воск і жытні і працу. Вам добра-рэўня тут, а заўтра тут, у Мінску, у культурным асяродкі, а... Ды хіба тут жыццё, — раптоўна вырвалася ў яго.

Мне адразу ўсё стала ясна. І я не пацэў распытаць старшыню, чаму ён на кватэры, дзе яго сям'я. Выпадковы чалавек у калгаснай справе, вырашыў я. Раніцаю, калі старшыня пайшоў на працу, я пацэў распытаць аб ім гаспадыню.

— Ат, няма чаго казаць, — вымавіла старая, — вунь, бачыце, стаяць новыя добрыя том з завітнымі вокнамі. Гэта старшыня наш паставіў. Але сям'ю сваю з Мінска не перавозіць. Кажуць людзі, грошы заробіць, а талы і сам з'едзе. Прычыну знойдзе. Хвароў якую-небудзь прыдумае. Так усё ў нас гавораць, лічыць яго не нашым чалавекам, чужым. Веры яму няма.

Значыць, кніжная паціца — толькі дэкарацыя, толькі маскіроўка. Гэта чалавек з дробнымі мэтамі: пабудаваць домик з калгаснага лесу, прадаць яго на добрай цене, грошыкі пакласці ў ашчэдную касу, перасяліцца ў Мінск, каб заўсёды быць у «культурным асяродкі». Сарца такому чалавеку не забаліць. Аб сваім здароўі ён здолее пакапапацца. Але гэтую мешчанскую ніколі не пазнаць лепшага пшасця на зямлі, шчасця дасягнення высокай мэты, шчасця, здабытага ў суровай і самаадданай працы. Ну і чорт з ім, з гэтым няшчасным мешчанчуком!

У калгасе імя Будзёнскага ідзе вялікае будаўніцтва. Ён электрыфікацыя. Да канца лета лямпачка Ільіча загараць у кожнай хаце. Ужо ўстаноўлена піларам, працуе цыркулярка. Размах будаўніцтва вялікі. Адначасова будуюць 11 значных аб'ектаў: мураваны будынак, у якім, акрамя праўлення калгаса, будзе адмысловы зал на 200 месцаў, радыёвочна, аграбарацкая і бібліятэка. Узводзіцца склад, разлічаны на хаванне двух тысяч тон збожжя, аўтагараж на 25 машын, тыловы сінарнік на 200 гадоў, тры кароўнікі, у якіх размясціцца 600 кароў, і яшчэ ўвараўнік, канюшня і вялікі птушнік. Усе гэтыя аб'екты, агульны кошт якіх складае паўтара мільёны рублёў, ужо-будуюцца поўным ходам і падвонны быць сёта закончаны. Прызначаюць я, як і многія з тых, хто быў у калгасах, спачатку паставіць неадворна да гэтага вялікага будаўніцтва. Здавалася, што замнога бара на сабе калгас. Трывожыла думка — ці здолее калгаснікі справіцца з такім заданнем. Але адглад абстаў, гутарка з будаўнікамі пераканальна наказалі, што гэта будаўніцтва калгасу пад сілу, што яно будзе выканана своечасова.

Дружна працуе калгасная партарганізацыя, якую ўзначальвае Мікалай Агленка. Яна дапамагае праўленню ажыццяўляць яго рашэнні. Такія камуністы, як член рэвізійнай камісіі праўлення Васіль Бярошчонак, брыгадзіраў Яўген Перадзія і Стэфан Ціхачкі, радыялы калгаснікі Васіль Сулоўскі і іншыя, заслужылі сабе срод калгаснікаў добрае імя сваёй добрай працай.

ты, шашкі. Многа зроблена ў калгасе. Яшчэ больш будзе зроблена. Перспектыўныя планы калгаса на будучыню вялікія і смелыя. Яны складзены з такім разлікам, каб у блэйшых гадах выйсці ў шэрагі перадавых па рэспубліцы. Паспяхова праца калгаса за апошнія два гады — небудзь доказ таго, што гэтыя планы будучы выкананы.

Ігнат Зіноўевіч толькі што агледзеў будаўніцтва склада для збожжа і новага будынка праўлення, даў указанні будаўнікам, і ім вяртаеся дамоў. Ідзем на шашы Бабруйск—Магілёў, якая праходзіць праз Бабруйск.

— Быўаў я ля Бабруйцы ў гады вайны, — гаворыць Ізюх. — На гэтай шашы ля Яснага лесу мы, помні, зрабілі засаду, чакалі аднаго вельмі лютага гітлераўскага палкоўніка — бабруйскага каманданта. Стары воўк не хацеў здавацца і загадаў шафэру даць поўны газ, дамаў выскочыць з засады. Прыпыліся адрыць агонь. Семнаццаць разоў пераказаліся каманданцкая машына, летучы з шашы з крутога ахіну. Яя вёскі Скачок, што ў пяці кілометрах на поўнач ад нашай Бабруйцы, таксама мы рабілі засаду. Заданне было вельмі адказнае — знішчыць калону аўтамашынаў з якой 120 фашысцкіх лётчыкаў ехала з Магілёва на Бабруйскі аэрадром для атрымання там самалетоў. Мы перабілі іх усіх. І вось праз некалькі дзён карны асаўскі атрад, які налічваў каля 350 чалавек, урываецца ў вёску Скачок, паліць хаты, забівае старых і малых, помсцячы за паргібел лётчыкаў вяннівым мірным жыхарам. Вырвалася адтуль нейкім чынам адна 14-гадовая дзяўчынка, прыбегае да нас у лес. Мы паспаліліся да вёскі Скачок. Позна, забойчы, зрабіўшы сваю крываўную справу, вярталіся назад. Мы сутрэлі карнікаў як след і знішчылі ўвесь атрад. Так, — расказавае далей Ігнат Зіноўевіч, — многа даялося пабачыць і перажыць у тыя страшныя гады. Часта я думаў аб будучыні дзяцей. Але, прызнаюся, ніколі не думаў, што буду тут, у Бабруйцы, старшынёй калгаса. І ў 1955 годзе доўга я збіраўся, раўнае з жонкай, з сабрамі, сам меркаваў — іці мя на гэтую працу, ці не іці. А цяпер гэтак захапіла мяне яна, што калі-б мяне адарвалі ад яе, дык я-б, напэўна, памёр, — гаворыць Ізюх не жартуючы.

Дом Ізюха стаяў на ўсходняй Бабруйцы каля шашы. Нам гасціна адчынае дзверы Надзея Паўлаўна, друг і баявы таварыш отаршын, якая звязала з ім свой лёс яшчэ ў гады вайны, была побач з мужам непарарданай удзельніцай шматлікаў баў, а цяпер калопіцца аб слабым здароўі Ігната Зіноўевіча, выхоўвае трох дачок і загалва калгаснай бібліятэкай.

Дом прасторны, чатыры пакоі, кухня, добрае, з густам падабраная мэбля. У кабінёце Ігната Зіноўевіча вялікі радыёпрыёмнік, піяніна, пісьмовы стол, атакаркі з кнігамі, на стала ляжаць газеты, часопісы. Ігнат Зіноўевіч уключае радыё, і ім сардэчна па шахматы.

Радаснае і цікавае жыццё ў Ігната Ізюха. Радаснае і цікавае таго, што яно да краў напюўнена пратай кіпучай, стваральнай, накіраванай цалкам на карысць народа. Вынікі дае толькі мэтанакіраваная настойлівая праца. І жыццёвы шлях Ізюха, які з батрака і падсобнага рабочага на гуче, дзякуючы сваёй працавітасці і настойлівасці вырае ў выдатнага партызанскага камандіра і добрага кіраўніка буйнага калгаса, — яркае сцвярджэнне гэтага. Нахай аб гэтым радумае і Аляксандр Скудыні і іншыя юўкі, якія лёгкадумна ставяцца да працы. Нахай яны пладумаць вельмі сур'ёзна, бо ў пошухаў аскага хлеба і лёгкае працы яны могуць папсаваць сабе душы і жыццё. Праба думаць аб справе і выбіраць сабе справу такую, каб ёй можна было-б аддаць усё сэрца, каб яна стала справай жыцця.

Перад адездам я яшчэ раз зайшоў да Сяргея Дамітрыевіча Самышкіна. Зараз павіна сабрацца бюро райкома, і не звычайнае бюро, а кукурузнае, як, жартуючы, гаворыць ён. Справа ў тым, што некаторыя старшын калгасаў у раёне не аддалі неабходнай увагі пасевам гэтай каштоўнай культуры. А ўжо быў пачатак чэрвеня, і праба было неадкладна выпраўдзіць памылку. Ізюх тасамса прыехаў, каб выступіць на гэтым бюро. У калгасе імя Будзёнскага справы з кукурузай ідуць добра.

Цікавыя людзі ў гэтым раёне. Сяргей Дамітрыевіч Самышкін, у мінулым працаўнік Сталінградскага абкома партыі, а пасля — ЦК КП Беларусі, быў у свой час пасланы ў Кіраўскі раён, каб выпягнуць яго з адставання. Вывеўшы раён у перадавы, ён застаўся ў ім, жадаючы дабіцца яшчэ лепшых вынікаў. І працу ён з запалам, на ўсё сэрца, нягледзячы на свой яго далёка не малады ўзрост. У гэтым-жа раёне працуе старшынёй калгаса «Рассвет» праслаўлены Кірыя Пракопавіч Араўскі, які паставіў перад сабой высокародныя і налёгікі мэты і ў асноўным яго здзейсніў. Побач з ім працуе і Ігнат Ізюх, які, як так думае, паставіў сабе за мэту дагнаць «Рассвет» і які з цягам часу зможа зрабіць гэта.

Лёгка дыхаецца і лёгка працаваць там, дзе побач з табой людзі высокай мэты, высокай мары.

М. МЕЛЬНІКАУ, кравянаўца.

3 гісторыі бібліятэчнай справы на Магілёўшчыне

Магілёўская публічная бібліятэка была створана па ініцыятыве перадавой грамадскай горада і на яе сродкі. Ужо ў 1897 г. яна налічвала ў сваё фондз 4 121 экзэмпляр кніг. Бібліятэка выпісала часопісы «Русская мысль», «Русское богатство», «Исторический вестник», «Вестник Европы», «Наблюдатель», «Северный вестник» і «Новь». З гэтых выданняў «Новое время», «Новости», «Московские ведомости», «Могилёвские губернские ведомости». Сярод перыядычных выданняў у Магілёўскай бібліятэцы былі і такія часопісы, як «Москвитин», «Отечественные записки», «Современник». У 1897 г. па просьбе чытачоў былі набыты зборнікі твораў Н. Гоголя, А. Остроўскага і В. Ка-

рленкі. Гэты факт сведчыць аб сімпатых большасці чытачоў да перадавых пісьменнікаў Расіі.

Кожны чытач за карыстанне кнігамі, часопісамі і газетамі ўносіў пэўную плату. Усе чытачы азяліліся на раздзелы. Чытач першага разраду меў права за 50 копек у месяц узяць для чытання тры кнігі або часопісы. Другою разраду за 40 копек у месяц давалася права на прычтанне газет і двух кніг або часопісаў. За 25 копек у месяц чытач трэцяга разраду мог прычтаць адну кнігу або часопіс і пастаянна чытаць газеты. Тым-ж чытачы, якія не перыядычна чыталі газеты, уносілі кожны раз тры капейкі.

У 1897 г. у бібліятэцы чытачоў першага разраду было 29 чалавек, другога — 26 і трэцяга разраду — 260. Апрача таго, чыталі газеты памеснае 40 чалавек і частучка 147 чалавек. За год было прычтана 190 кніг і 1 188 часопісаў.

Тут цікава прывесці наступнае параўнанне: калі ў Магілёўскай бібліятэцы ў 1897 г. было прычтана 190 кніг, дык у калгаснай бібліятэцы невялікай вёскі Варольскай Крывяўскага раёна ў 1956 годзе халебары прычталі 1074 кнігі. Гэта амаль у шэсць разоў больш, чым у старым публічным цэнтры!

М. МЕЛЬНІКАУ, кравянаўца.

ДЗЁННІК МАСТАЦТВА

Намцэрт венгерскага ансамбля

Вялікую цікавасць выклікае венгерскі народны ансамбль «Чардаш», дзе са словам народным мы сустракаемся не толькі на афішы. Яго адчуваем мы ва ўсёй праграме, у кожным нумары канцэрта. Гэта сапраўды эстрадны ансамбль, які не губляе каштоўных якасцей ні ў яркасі, ні ў эфектнасі падачы выканання, ні ў характары і тэматыцы рэпертуару. Народнасць і эстраднасць, у лепшым разуменні гэтага слова, у ансамблі «Чардаш» звязаны непаруўна.

Таленавіты калектыў створаны нядаўна. Яго першыя канцэрты пачаліся ў лютым гэтага года. У склад ансамбля ўваходзіць танцавальная група з дванаццаці чалавек, аркестр — дзесяць чалавек і некалькі салістаў-спевакоў. Кіраўнік «Чардаш» — Шандар Непі і Ласло Шапдзі. Назва калектыву адпавядае назве самага папулярнага народнага венгерскага танца — чардаш, які выконваецца парна — мужчынамі і жанчынамі. Мелоды чардашу пакладзены ў аснову многіх рапсодый Ферэнца Ліста.

У канцэртах венгерскіх гасцей (а яны з поспехам прайшлі ўжо на Украіне, у Малдавіі, Латвіі, Гомелі, Бабруйску, Мінску) звяртае на сябе ўвагу неспрэчнасць выканання, артыстызм. Здаецца, што і танец, і песня, і аркестровы нумар упершыню на радзімацка перад слухачамі. Быццам для выканаўцаў іх дзейнасць на сцэне не вынік велізарнай працы, творчага напружання, але вельмі прывабна і прыемная гульня. Нельга не адзначыць выключнай музычнасці выканаўцаў. Гэтая завяга да дэталі і дубоўнай выканаўцы венгерскіх народных песень Эвы Кюрці, якая бездаркорна спявае на сваёй мове «Жураўлі» і на рускай мове «Падмаскоўную лірычную», і выдатнага скрыпача-саліста і кіраўніка аркестра — П'южэфа Печы, і кларынета-саліста П'южэфа Фацілья, і дзяўчат, што з выключнай зграбнасцю выконваюць «Танец з бутэлькамі», ды і ўсё астатняе артыстаў, як, напрыклад, спявак Шандар Пшчак, танцоры Этэлька Бертэ і Ласло Шапдзі і іншыя.

Сведчанне высокага прафесіяналізма — і тое, што аркестр выконвае ўсе акампанемэнты салістам і сваю сольную праграму без нот (уключаючы дзейнасць на сцэне не вынік было глядзець фільм, калі-б перад пачаткам сеанса праводзілася якая гутарка ці дэкада, — гаварылі некаторыя. Група глядачоў выказала пажаданне прагледзець перад асноўным фільмам кіночасопісы на сельскагаспадарчы тэмы.

Ад гэтай сярброеўскай гутаркі Браніслава ўзняўся настрой, хадзіўся прававаць так, каб адчуваць, што права твая прыносіць карысць, не пакілала ніколі.

Але тут яго пачалі пераказваць з аднаго селісцэнта ў другі: з Вігольскага ў Бяроўскаўскі, Мсціжскі і іншыя. Кіно-механік толькі пачынаў прымаць да людзей, як яго накіроўвалі ў іншы пункт. Такі важны ў гэтай справе кантакт з сельскагаспадарчым тэма было надбываць зноў.

І вось яшчэ адно накіраванне — Бяроўскі селісцэнт. Яго радзіма. Большасць людзей знаёма яшчэ з дзіцячых год. Быў поўдзень, калі зліпстай дарогай, мінуўшы некалькі населеных пунктаў і зубчата пералескаў, пашоўшая машына ўляцела ў вёску Беразіна.

— Кіно прыехала! — крычалі дзеці, завяжыўшы машыну, і стрывагоў беглі да яе.

— Дзяда, а дзяда, якую сёння карціну прывезлі вы? — тэзаў за калашыню Браніслава Босага белгаловы хлопчык.

— «Смелыя людзі», — адказаў кіномеханік і, жартуючы, тэзаў яго за валасы. — Скажы сваёму бацьку і маці, няхай вечаарм прыходзіць. Цікава карціна, нават вельмі цікава.

— А нам можна будзе? — цікавіліся дзеці.

— Вам? Для нас спецыяльна паказваць буду.

Размясціўшы апаратуру ў памяшканні канцэртнай калгаса, Браніслаў пайшоў у школу.

Дзірэктар школы, даведзшыся, што ён хоча арганізаваць дзіцячы сеанс, сказаў:

— У нас гэта ўпершыню. Ранейшыя кіномеханікі адмахвалялі ад гэтага. Наошты, маўляў, лішні клопат... Добра, што вы трымаеце ішоўшы думкі.

А вечаарм — зноў недаверліва.

— Дзеці, давайце паглядзім фільм, калі-б перад пачаткам сеанса праводзілася якая гутарка ці дэкада, — гаварылі некаторыя.

Група глядачоў выказала пажаданне прагледзець перад асноўным фільмам кіночасопісы на сельскагаспадарчы тэмы.

Ад гэтай сярброеўскай гутаркі Браніслава ўзняўся настрой, хадзіўся прававаць так, каб адчуваць, што права твая прыносіць карысць, не пакілала ніколі.

Але тут яго пачалі пераказваць з аднаго селісцэнта ў другі: з Вігольскага ў Бяроўскаўскі, Мсціжскі і іншыя. Кіно-механік толькі пачынаў прымаць да людзей, як яго накіроўвалі ў іншы пункт. Такі важны ў гэтай справе кантакт з сельскагаспадарчым тэма было надбываць зноў.

І вось яшчэ адно накіраванне — Бяроўскі селісцэнт. Яго радзіма. Большасць людзей знаёма яшчэ з дзіцячых год. Быў поўдзень, калі зліпстай дарогай, мінуўшы некалькі населеных пунктаў і зубчата пералескаў, пашоўшая машына ўляцела ў вёску Беразіна.

— Кіно прыехала! — крычалі дзеці, завяжыўшы машыну, і стрывагоў беглі да яе.

— Дзяда, а дзяда, якую сёння карціну прывезлі вы? — тэзаў за калашыню Браніслава Босага белгаловы хлопчык.

— «Смелыя людзі», — адказаў кіномеханік і, жартуючы, тэзаў яго за валасы. — Скажы сваёму бацьку і маці, няхай вечаарм прыходзіць. Цікава карціна, нават вельмі цікава.

— А нам можна будзе? — цікавіліся дзеці.

— Вам? Для нас спецыяльна паказваць буду.

Размясціўшы апаратуру ў памяшканні канцэртнай калгаса, Браніслаў пайшоў у школу.

Дзірэктар школы, даведзшыся, што ён хоча арганізаваць дзіцячы сеанс, сказаў:

— У нас гэта ўпершыню. Ранейшыя кіномеханікі адмахвалялі ад гэтага. Наошты, маўляў, лішні клопат... Добра, што вы трымаеце ішоўшы думкі.

Тут хочацца зрабіць адну завяга. Чаму мы не пераімаем вопыт нашых сяброў, не ўзнаўляем былыя традыцыі? Не выпадкова тут былі ўказаны некаторыя лічбы аб складзе ансамбля «Чардаш». Ці нельга ўзнавіць невялічкія народныя аркестры, якія бытавалі раней на Беларусі, куды ўваходзілі цымбалы, скрыпкі, кантрабас («басстыя»), ударныя інструменты, дадаць да іх спевакоў-салістаў, невялічкую групу танцорак і пры іх дапамоце стварыць цікавыя, яркія народныя канцэртныя праграмы нацыянальнага мастацтва?

Прыклад венгерскіх гасцей у гэтых адносінах вельмі паважаны.

І. НІСІЕВІЧ. На дамках: зверху — народны аркестр ансамбля, унізе — танец «Чардаш» са шпонарамі.

Фота І. Салавейчыка.

Лепшы кіномеханік

Надвечоркам, калі наваколле зацікава пасля працоўнага дня, па дарозе ад раённага цэнтру гляды конік цыгуў шэжа напружаную падлоўку. Поруць з ёю ішоў, дымычы па-прысяс, нізкоросы баявы хлопчык.

Раздзаныя маруднай халою непаслухмянай жылёўні, ён тэзаў яе за лейсам, папнуваў, але карысці было мала: конік, ківаючы ў такт давае галавою, не спынаўся перастаўляць ногі. Коняк хвалаўся.

Ды і было чаго: вечаарм пачае, людзі, чаго добрага, пачынаюць пачынаюць і разны дупца на хатах.

А тут, як на тую буды, конь ледзьве шопяе.

Ціха і незаўважна, прыходзіць ў вёску.

У памяшканні сямігадовай школы пры лямпе сядзелі некалькі чалавек і ў чакаванні кіно гулялі ў «казал».

— І чаго на яго крыўдзіцца? Хлопец толькі скончыў школу кіномеханіка, вопыту ў яго няма, малады. Можна, загалуў, казачыся дзе? — г